

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Geografie a kartografie

Andrea Fuchsová

SOUČASNÁ ATRAKTIVITA KARLOVÝCH VARŮ OČIMA RUSKÝCH NÁVŠTĚVNÍKŮ A RESIDENTŮ

**The current attractiveness of Karlovy Vary
in the eyes of Russian visitors and residents**

Bakalářská práce

Karlovy Vary, 2016

Vedoucí práce: Mgr. Ivana Přidalová

ABSTRAKT

Karlovy Vary jsou oblíbenou lázeňskou a rekreační destinací ruské klientely. V poslední době má návštěvnost města vzestupný trend, přesto Rusů ve městě značně ubývá. Práce zkoumá atraktivitu města, jak ji vnímají samotní ruští návštěvníci a residenti, zjišťuje okolnosti, které zapříčiňují skutečný důvod snižující se návštěvnosti, a hledá odpovědi na otázku, zdali by ruskou klientelu, dominující v lázeňském centru, mohla nahradit klientela jiná. Cílem práce je zjistit, zda Rusové o město ztrácejí zájem a zda jej přesouvají k jiným konkurenčním lázeňským destinacím. Současně je zohledněno aktuální geopolitické dění, které má na úbytek příjezdů Rusů do Karlových Varů nezanedbatelný vliv.

Klíčová slova: atraktivita destinace, cestovní ruch, migrace, lázeňství, Rusové, Karlovy Vary

ABSTRACT

Karlovy Vary is a popular spa and holiday destination of the Russian clientele. Recently has had the attendance of the city upward trend, yet the Russians in the city greatly diminished. The thesis examines the attractiveness of a city as perceived by Russian visitors and residents themselves and investigates the circumstances underlying the real reason for the declining attendance, and is looking for answers to the question, whether the Russian clientele, dominating in the spa centre, could replace the clientele other. The objective of this thesis is to find out whether the Russians lose their interest about the city, and that they are moving it to other competing spa destinations. At the same time is taken into account the current geopolitical events, which have considerable influence to the loss of arrivals of Russians in Karlovy Vary.

Keywords: destination attractiveness, tourism, migration, spa, Russians, Karlovy Vary

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Poděkování

Tímto chci poděkovat vedoucí práce Mgr. Ivaně Přidalové za cenné rady, pevné vedení a hlavně za trpělivost v průběhu sepisování celé bakalářské práce, která by bez její pomoci vznikala mnohem déle a složitěji. Dále bych chtěla z celého srdce poděkovat své mamince za několikaletou podporu ve studiu, po finanční, ale především po psychické stránce. Mé poslední díky patří Lence Brychtové, která mi velkou měrou pomohla s distribucí dotazníků mezi ruské návštěvníky Karlových Varů, a také děkuji za její cenné rady, kterými jsem se řídila po celou dobu svého studia.

Tuto práci bych chtěla věnovat památce svých prarodičů, kteří mě také finančně podporovali a vedli mě, společně s mou maminkou, na tuto cestu, vysokého vzdělání.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Karlových Varech dne 27.06.2016

.....

Andrea Fuchsová

OBSAH

PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK	6
SEZNAM PŘÍLOH	7
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK	8
1. ÚVOD.....	9
2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	13
2.1. Migrace obyvatelstva	13
2.2. Adaptace migrantů v cílovém prostředí	15
2.3. Cestovní ruch a jeho dopady	16
2.4. Atraktivita destinace	18
2.5. Koncept životního cyklu destinace	19
2.6. Shrinking city	21
3. LÁZEŇSTVÍ A RUSOVÉ V KARLOVÝCH VARECH	23
3.1. Historie města Karlovy Vary	23
3.1.1. Založení města	24
3.1.2. Zlatý věk Karlových Varů	24
3.1.3. Krize v lázeňství	25
3.1.4. Převrat po roce 1989.....	26
3.1.5. Hospodářská krize 2008	26
3.2. Karlovy Vary jako vyhlášená destinace.....	27
3.2.1. Předpoklady cestovního ruchu v Karlových Varech	27
3.2.2. Návštěvnost Karlových Varů	30
3.2.3. Rusové v Karlových Varech	32
3.2.4. Letiště jako důležitá spojnice Rusko - Karlovy Vary.....	33
4. SOUČASNÁ SITUACE V RUSKU.....	36
4.1. Ukrajinská krize	36
4.2. Protiruské sankce	37
4.3. Reakce Ruska.....	37
4.4. Měnová krize v Rusku.....	38
5. METODIKA VÝZKUMU	39
5.1. Průběh výzkumu	41
6. ATRAKTIVITA MĚSTA OČIMA RUSKÝCH NÁVŠTĚVNÍKŮ A RESIDENTŮ	43
6.1. Struktura respondentů	43
6.2. Informovanost o Karlových Varech	47
6.3. Atraktivita města Karlovy Vary	50
6.4. Informace o pobytu respondentů	54
7. ZÁVĚR.....	59
8. SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	63

8.1. Seznam internetových a dalších zdrojů	65
PŘÍLOHY	68

PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK

CR – Cestovní ruch

ČSA – České aerolinie

ČSÚ – Český statistický úřad

ČTK – Česká tisková kancelář

EU – Evropská unie

HUZ – Hromadná ubytovací zařízení

CHKO – Chráněná krajinná oblast

KV – Karlovy Vary

K.s. - komanditní společnost

ORP – obec s rozšířenou působností

OSN – Organizace spojených národů

PAX - počet odbavených cestujících

SLDB – Sčítání lidu, bytů a domů

SŠ – středoškolské vzdělání

UNESCO – (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu

USA – Spojené státy americké

VŠ – vysokoškolské vzdělání

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha A
  - Graf A1: Přehled počtu hostů HUZ Karlovarského kraje podle zemí v roce 2015
- Příloha B
  - B1: Dotazník v českém jazyce
  - B2: Dotazník v ruském jazyce

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Grafy

- Graf č. 1: Vývoj počtu obyvatel v Karlových Varech mezi lety 1991 – 2015
- Graf č. 2: Vývoj počtu hostů neresidentů ubytovaných v HUZ v Karlovarském kraji mezi lety 2000 a 2015 (v tis.)
- Graf č. 3: Návštěvnost HUZ podle nejzastoupenějších zemí v Karlovarském kraji v roce 2015
- Graf č. 4: Vývoj počtu odbavených cestujících z Ruska do Karlových Varů mezi lety 1991 -2015 na Letišti Karlovy Vary (v tis.)
- Graf č. 5: Úroveň znalosti českého jazyka účastníků dotazníkového šetření
- Graf č. 6: Podněty příchodu ruských návštěvníků a residentů do Karlových Varů
- Graf č. 7: Informovanost respondentů o městě Karlovy Vary
- Graf č. 8: Důvody příjezdu známých či příbuzných respondentů do Karlových Varů
- Graf č. 9: Úroveň návštěvnosti města Karlovy Vary z pohledu ruských návštěvníků a residentů
- Graf č. 10: Podíl jednotlivých odpovědí na otázku: „Vlastníte/pronajímáte si v KV nějakou nemovitost?“
- Graf č. 11: Délka pobytu účastníků dotazníkového šetření v Karlových Varech
- Graf č. 12: Zhodnocení vztahu českých obyvatel k ruské menšině podle účastníků průzkumu
- Graf č. 13: Zhodnocení vztahu Rusů k českým obyvatelům podle účastníků průzkumu
- Graf č. 14: Předpokládaný opětovný návrat respondentů do KV

Tabulky

- Tabulka č. 1: Věkové složení respondentů
- Tabulka č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů
- Tabulka č. 3: Profesní zařazení respondentů
- Tabulka č. 4: Profesní zařazení respondentů ve vztahu ke vzdělání
- Tabulka č. 5: Počet známých či příbuzných, kteří město navštívili nebo zde žijí
- Tabulka č. 6: Rusy vnímaná úroveň atraktivity Karlových Varů ve vztahu k délce pobytu
- Tabulka č. 7: Zahraniční destinace oblíbeností podobná KV podle účastníků dotazníkového šetření
- Tabulka č. 8: Typ vlastnictví nemovitosti ve vztahu k délce pobytu

1. ÚVOD

Karlovy Vary (KV) jsou největší a nejdominantnější lázně České republiky, patřící společně s Mariánskými a Františkovými lázněmi do Západočeského lázeňského trojúhelníku. Díky své poloze při hranicích s Německem, architektonickou i přírodní atraktivitou, bohatou historií, dlouholetou tradicí a především přítomností léčivých minerálních pramenů jsou tyto lázně vyhledávány převážně zahraniční a mnohdy bohatou klientelou, která je pro západočeský trojúhelník, dle mého názoru, významným příjmovým zdrojem.

Mezi nejzastoupenější národnosti návštěvníků patří, dle dlouhodobých statistik, Rusové a Němci. To je dáno historií Karlových Varů, o které se zmíním v práci dále. Jelikož jsem se v Karlových Varech narodila a žiji zde již 25 let, je pro mne toto město domovem, který přes veškerá negativa stále obdivuji a vždy se do něj ráda vracím. O Karlových Varech byla sepsána řada prací (například práce Kabourkové, 2012; Čepeláka, 2010; Dufka, 2014; Novotné, 2008; Švehlové 2014 a dalších), které se zaměřují na různorodá témata, od přírodních zdrojů k mezilidským vztahům, jež doprovází město napříč celou jeho historií.

Karlovy Vary jsou známou lázeňskou destinací, vyznačující se výraznou oblíbeností zahraničních turistů. Nejvíce je v lázeňském centru slyšet, ale i vidět ruština, resp. azbuka, což je dáno bohatou přítomností Rusů, Ukrajinců, Kazachů a Izraelců, a tak je město v očích občanů České republiky, podle mých osobních zkušeností, často vnímáno jako „ruské město“. Centrum města, o kterém se zmíním v práci dále, se Rusům, dle mého názoru, velmi podřizuje, jelikož jsou důležitým zdrojem příjmů jak místních podnikatelů, tak obyvatel, kteří se postupně z lázeňské části vytrácejí (Trlifajová, 2015). Ruští investoři v lázeňském centru začali převažovat nad českými a česká kultura je nepřímo potlačovaná kulturou ruskou (Dufek, 2014). O souvislostech a důsledcích se zmíním v následujících kapitolách.

Poslední dobou jsou ve městě ale více výrazní turisté z asijských a arabských zemí, a dle statistik ubývají turisté ruští (ČSÚ, 2016c). Úbytek ruských hostů zaznamenávají hotely, lázeňská zařízení i další podnikatelé. Také přílety cestujících z Ruska evidované karlovarským

letištím se od roku 2013 rapidně snížily. Internetem kolují zprávy pojednávající o nízkém zájmu Rusů o město (Zedník, 2014). V některých článcích je zmiňován zájem o jiné, západní destinace (Global Blue, 2014). Klesající návštěvnost touto klientelou je ale, podle mých předpokladů, úzce spjata s nedávnými událostmi odehrávajícími se v Rusku a na Ukrajině. Reakcí na tyto události byly kroky mající negativní vliv na ruskou turistiku a v neposlední řadě i na Rusy oblíbené cílové destinace, mezi které patří i Karlovy Vary.

Předkládaná bakalářská práce má za cíl pochopit vnímání současné atraktivity Karlových Varů očima ruských návštěvníků a residentů¹ ve vztahu ke klesající návštěvnosti této klientely. Práce usiluje o zahrnutí výše zmíněných argumentů do výzkumu, včetně všech faktorů majících vliv na snižující se návštěvnost města Rusy, a o pochopení implikací tohoto zjištění pro budoucnost města.

Na jedné straně se v práci snažím z různých zdrojů zabývajících se danou problematikou shrnout současnou situaci v Rusku, mající potenciální vliv na snížení návštěvnosti. Na straně druhé jsem chtěla atraktivitu města a souvislosti s ní spojené, ovlivňující teoreticky oblíbenost a návštěvnost města Rusy, prošetřit vlastním výzkumem. Pokud tedy skutečně klesá atraktivita města a zájem Rusů o Karlovy Vary, budu se snažit nalézt příčiny a okolnosti, které v současné době panují a ovlivňují rozhodování pro pohyb do destinace.

---

¹ Za ruské residenty jsem ve svém vlastním výzkumu považovala osoby ruské národnosti dlouhodobě žijící ve městě (alespoň více než jeden rok), bez ohledu na občanství. Dále osoby, které zde pobývají méně než 1 rok, ale vlastní či pronajímají si zde nemovitost a město navštěvují opakovaně již několik let a mají zde sousedské, příbuzenské či přátelské vztahy. Dále také osoby v Karlových Varech již nepřebývající, ale mající zde vazby na příbuzné či známe. Tito respondenti by mohli mít tedy s městem a jeho návštěvností zkušenosti ať už osobní či převzaté z doslechu.

Pozor! - neplést s residenty ČR, které v práci definuji jako osoby, které žijí v ČR déle než 12 měsíců (i když je jejich trvalé bydliště v jiné zemi či jejich státní občanství jiné než ČR).

Výzkumné otázky (VO), které jsem si položila, na základě zmíněných cílů, jsou následující:

- VO 1: Je pravda, že Rusové ztrácí zájem o město Karlovy Vary? Pokud ano, je to způsobeno nízkou atraktivitou města, nedostatečnou kvalitou nabízených služeb či z jiných důvodů?
- VO 2: Co zapříčinilo snížení návštěvnosti ruské klientely v Karlových Varech a proč?
- VO 3: Existuje jiná zahraniční destinace, podobná městu Karlovy Vary, která by byla pro Rusy více atraktivní?
- VO 4: Jaké jsou podle Rusů vztahy ruské komunity s majoritou v Karlových Varech a mají Rusové negativní zkušenosti s adaptací mezi místní obyvatelé?

Pokud snižující se návštěvnost nesouvisí s městem samotným, chtěla bych zjistit, jaké jsou pro to důvody. Jedním z mých předpokladů je současná politická a ekonomická situace v Rusku, projevující se pádem rublu, zákazy a doporučeními omezující výjezd ze země a složitým, finančně nákladným a zdlouhavým vyřizováním krátkodobých víz do České republiky. Dalším důvodem opadajícího zájmu by mohla být nesnášenlivost ze strany místních obyvatel vůči ruské národnosti, ať už z důvodu špatných zkušeností, nebo pouhých předsudků. „V české veřejnosti je stále patrný negativistický pohled vůči všemu “ruskému”, což pramení především z nezapomenutého vpádu spojeneckých vojsk v roce 1968“ (Drbohlav a kol. 2001, s. 1).

Dalším předpokladem kladného či negativního postoje místních Čechů k ruské klientele je znalost a používání českého jazyka Rusy a způsob jejich chování. Dle mého názoru je rozdíl mezi ruskými residenty a ruskými návštěvníky. Často Rusové, kteří zde žijí, jsou zde zaměstnaní nebo navštěvují místní školy a mluví plynule česky, zde mají české přátele a jsou začleněni do kolektivu, nebo jsou minimálně ostatními tolerováni. Naproti tomu se zde vyskytuje velké množství ruských turistů, kteří nemluví česky a mají nevybíravé chování. Mnozí berou znalost ruského jazyka místními za samozřejmost, a tedy s nimi automaticky mluví pouze rusky, často bez pozdravu, oslovení nebo poděkování. To, dle mého, vede mnohé Čechy k automaticky negativnímu přístupu a například po otázce na cestu často Rusy posílají na opačnou stranu, osočují se na ně nebo v nejlepším případě úplně ignorují. To má za následek, že i slušní ruští turisté se setkávají poměrně často s tímto přístupem místních obyvatel, což je může vést

k důkladnému zvážení opětovné návštěvy, pokud tu nemají rodinu či přátele, které by navštívili (podrobněji o negativních zkušenostech Rusů s místními v kapitole 6.2.4.).

Přínosem mé práce je nahlédnutí do problematiky ze strany samotných ruských návštěvníků a residentů, získání důležitých informací nejen o jejich současném pobytu, ale i informace o pobytu jejich známých a příbuzných, o jejich pohledu na atraktivitu a návštěvnost města a o jejich návratnosti do města. Předchozí výzkumy, zaměřující se také na cizince v Karlových Varech, byly prováděny metodou získání statistik, rozhovorů nebo dotazníkovým šetřením.

V následující kapitole práce uvádím teoretické zarámování problematiky, v němž nastiňuji teoretické přístupy a koncepty využívané v geografii obyvatelstva, migračních studiích a geografii cestovního ruchu. Dále následuje úvod do empirického výzkumu, kde se nacházejí kapitoly pojednávající o návštěvnosti Karlových Varech ruskými hosty, které dávají do souvislosti historické události se současnými. Následně stručně nastiňuji současnou situaci v Rusku, která je důležitá pro pochopení událostí odehrávajících se v poslední době a majících vliv na mobilitu ruských obyvatel. Na to navazuje metodika výzkumu a následně samotná empirická část, ve které podrobně rozvádím jednotlivé části šetření. V závěru práce shrnuji výsledky výzkumu a navrhuji kroky, které by bylo vhodné učinit pro řešení snižující se návštěvnosti ruských hostů a jejich opětovného získání a navýšení počtu hostů z jiných, pro Karlovy Vary lukrativních, zemí.

2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

V této kapitole nastíním některé důležité teoretické přístupy a koncepty využívané v geografii migračních studiích, cestovního ruchu a geografii obyvatelstva. Jsem si vědoma toho, že problematiku zkoumanou v bakalářské práci nelze pokrýt všemi existujícími teoriemi/přístupy/koncepty, proto jsem vybrala ty nejvíce se vztahující k tématu, které lze aplikovat na případ Karlových Varů a které jsou, dle mých zkušeností, pro pochopení výzkumné problematiky ve městě nejpřínosnější a mohou se ukázat i jako zásadní pro jeho další směřování do budoucna.

2.1. MIGRACE OBYVATELSTVA

Jelikož mohu z vlastní zkušenosti říci, že mnoho Rusů imigrovalo do Karlových Varů a trvale zde žijí, je důležité nastínit některé migrační teorie a koncepty vysvětlující tento jev. Ne všechny takzvané „teorie“ splňují obecnou platnost nebo mají současně explanační a predikační funkci (Drbohlav, Uherek, 2007), přesto je ale dobré je k dané problematice zmínit.

Demuth (2000) uvádí dělení migrace na dobrovolnou a nucenou, přičemž dobrovolnou migraci lze dále dělit na pracovní, řetězovou (za účelem sjednocení rodiny), „neimigrační“ (dočasnou) a inovační (za účelem hmotného zabezpečení, zlepšení životních podmínek). Dále Petersen (1952) a Bogue (1970) předpokládali působení faktorů, jež migranty do cílového prostoru migrace přitahují a z původního prostoru vytlačují, tzv. „push – pull“ faktory. Jedná se o faktory negativní, které účastníka migrace ze zdrojové země vytlačují („push“) a o faktory pozitivní, které ho do cílového prostředí přitahují („pull“) (Ravenstein, 1885, in Chang, Liu, Chen 2014). Model „push-pull“ rozšířil ve druhé polovině 20. století Lee (1969) o koncept mezilehlých překážek a příležitostí.

Drbohlav, Uherek (2007) uvádí, že v migrační realitě dominují dva vědecké přístupy uchopení problematiky, a to mikro a makro. Mikro přístup se zaměřuje na jedince a jeho individuální rozhodování, makro přístup zohledňuje politické, ekonomické a sociální okolnosti, které utváří prostředí pro rozhodování a pohyb jedince. Pokud bychom výše zmíněné aplikovali na Karlovy Vary, setkáme se s oběma případy. Mikro přístupu odpovídají Rusové přijíždějící do města individuálně, podle výsledků mého šetření, často z důvodu prestiže města v návaznosti na návštěvu cara Petra Velikého a obecnou vysokou mírou oblíbenosti mezi Rusy. Naopak makro přístup vystihuje ekonomická a politická situace v Rusku ovlivňující rozhodování Rusů o jejich příjezdu do Karlových Varů. Více se o tomto zmíním v kapitole 4.

Je důležité zmínit také teorii migračních sítí, která bere v úvahu interpersonální vztahy spojující migranty cílových a domácích prostor příbuzenskými a přátelskými vazbami. Drbohlav a Uherek (2007, s. 7-8) uvádějí, že „teorie migračních sítí doplňuje model „push – pull“ faktorů, činí ho sofistikovanější, neboť ho obohacuje o další dimenzi, a to o dimenzi efektu účelových vazeb mezi samotnými migranty. Sama existence migrační sítě se může stát důvodem k migraci“, jelikož vytváří prostředí usnadňující pohyb do cílového prostoru z důvodu vhodných podmínek k bydlení, ekonomické činnosti nebo péči o děti. Existence migračních sítí ovlivňují cílovou destinaci migrantů, jejich počet a složení. Mají však omezenou životnost a po jejich odeznění nebo přesunutí do jiného prostoru může v destinaci nastat situace, jaká zde existovala před vznikem migrační sítě. V některých případech naopak síť v destinaci zvýší prosperitu a například přiláká některé investory a přispívá k pozitivním změnám ekonomiky (Drbohlav, Uherek 2007).

V neposlední řadě je vhodné zmínit též teorii migračních systémů, která se zabývá konkrétními historickými událostmi, jež utvořily migrační mosty mezi jednotlivými státy. Podle zmíněné teorie jsou „cílové země se zdrojovými propojeny nejen prostřednictvím lidí, ale též historickými, kulturními, (post)koloniálními a technologickými vazbami“ (Drbohlav, Uherek 2007, s. 8). Tyto historické a kulturní vazby v případě Karlových Varů souvisí, dle mého, s carem Petrem Velikým a událostmi, jež započaly po jeho návštěvě Karlových Varů, a které utvořily migrační most mezi Karlovými Vary a Ruskem (více v kapitole 3.1.2.).

2.2. ADAPTACE MIGRANTŮ V CÍLOVÉM PROSTŘEDÍ

Drbohlav (2001) zmiňuje obtížnost adaptačního procesu, který migranty v cílovém prostředí čeká. Míra a rychlost adaptace závisí na mnoha faktorech, jako je imigrační politika země, přístup místních, fyzická a kulturní blízkost, přání minority se začlenit, místo bydliště minority nebo vzdálenost obou zemí. Podle Drbohlava a Uherka (2007) se problematikou adaptace migrantů v cílové zemi zabývali již autoři chicagské školy - „Burgess například spojoval problematiku migrace a integrace migrantů do nového prostředí s otázkami zónování ve městě“ (Drbohlav, Uherek 2007, s. 128). Vyzoroval, že imigranti se v prostředí Chicaga soustřeďují převážně do chudších čtvrtí v okolí průmyslových oblastí, které označoval jako tranzitní zónu. V návaznosti na prohlubující se integraci imigrantů do cílové země bral v úvahu i změny jejich prostorové lokace ve městě. Drbohlav (2001) zmiňuje aspekty ovlivňující formování etnických enkláv v prostorové struktuře měst, kterými jsou zejména pohyby z a do daných enkláv. Dále Drbohlav (2001) také uvádí, že vstup do systému etnické vnitroměstské enklávy umožňují sociální sítě a institucionalizace etnického prostředí, díky které je zpětně posilována efektivita sítí (etnické organizace, restaurace, obchody apod.). S etnickým statutem souvisí také status sociální a rodinný, a společně se tyto faktory podílejí na formování prostorově vymezené čtvrti.

Drbohlav (2001) zmiňuje také tzv. asimilační teorii, která vnímá začlenění imigranta do cílového prostředí jako přirozený proces vývoje, jež končí nevyhnutelným splynutím s majoritní populací. Podobný této teorii je model „tavícího se kotle“ („melting pot“), který minoritě přiznává určitou národotvornou roli. Koncept „salátové mísy“ („salad bowl“) reaguje na měnící se migrační realitu a spíše než míšení vyjadřuje koexistenci ve vzájemné komunikaci různé intenzity (Drbohlav, 2001). Minorita si tak do jisté míry zachovává specifické rysy konkrétního etnika. V USA a v západoevropských demokraciích ale v současnosti dosáhli migranti často pouze částečné integrace, což souvisí s diskriminačním postavením v určitých směrech (Drbohlav, 2001).

2.3. CESTOVNÍ RUCH A JEHO DOPADY

Cestovní ruch bychom mohli definovat jako „souhrn aktivit osob cestujících do míst mimo jejich obvyklé prostředí a pobývajících v těchto místech po dobu ne delší než jeden rok, za účelem trávení volného času, podnikání či jiným účelem“ (The United Nations World Tourism Organisation – UNWTO, in Vystoupil 2008, s. 303). Cestovní ruch můžeme podle Fialové (2012a) chápat i jako turismus. Je možno jej dělit podle forem, např. rekreační nebo poznávací (podrobněji v kapitole 2.3), ale také podle druhu, a to podle délky trvání (krátkodobý, dlouhodobý), rozložení během roku (celoroční, sezónní), teritoriálního rozložení (domácí, zahraniční, příhraniční), vlivu na životní prostředí (měkký, tvrdý), využívání zdrojů (masové konzumní, alternativní), organizovanosti návštěvníků (organizovaný, neorganizovaný) a hromadnosti (individuální, hromadný).

Cestovní ruch je výrazným a důležitým hospodářským činitelem, který ovlivňuje život v destinaci, vytváří specifické prostředí zaměřené na turisty a bohatší klientelu a zároveň vysidluje levnější obchody (Trlifajová, 2015). To platí obecně pro významné turistické destinace po celém světě, ale v případě Karlových Varů je tato skutečnost ovlivněna již samotnou historickou minulostí města. Tu je velice důležité pro pochopení situace nastínit, a proto se jí budu věnovat v kapitole 3.1.

Cestovní ruch má ale i jiné důležité dopady na socio-kulturní prostředí města, ať už pozitivní nebo negativní, jež se neprojevují tak zřetelně (Fialová, 2012b). Pozitivními dopady jsou v první řadě ekonomické přínosy v oblasti destinace, ať už se jedná o zvýšení zaměstnanosti, o daně z příjmů fyzických a právnických osob nebo o daně z nemovitosti. V oblasti je ale možno pociťovat i ekonomické ztráty. Ty se týkají hlavně sezónní nezaměstnanosti, nevyužitých kapacit ubytovacích zařízení nebo časté „šedé ekonomiky“, která zahrnuje např. neplacení daní nebo pojištění zaměstnanci či zaměstnavateli (Fialová, 2012a).

Podle Fialové (2012a) jsou turisté i residenti vzájemně ovlivňováni. Turisté často přijíždějí se svými kulturními návyky a odlišnými představami, které se ne vždy shodují se zvyky obyvatel cílové destinace. Vznikají tak velké rozdíly mezi těmito dvěma skupinami, ať už kulturní nebo

ekonomické, což má za následek pozitivní i negativní ovlivnění a vzniká tak případná dualizace společnosti nebo turistická iritace.

Dualizace společnosti je socio-ekonomické rozdělení obyvatel na chudé a bohaté (Fialová, 2012b). Vzniká v důsledku profitu oblasti z cestovního ruchu a podnikatelské činnosti zaměřené na bohatou klientelu. Místní obyvatelé následně doplácí na inflaci způsobenou cestovním ruchem a tím pádem zvýšenými životními náklady. Jak uvádí Fialová (2012a, s. 32), obyvatelé jsou „vytlačováni z prestižních (většinou historických) částí sídel na periferii a jejich potřeby jsou v rámci místní politiky a plánování odsouvány až za potřeby turistů“, což je podle mých osobních zkušeností také případ Karlových Varů.

Ve městě se setkáváme i s turistickou iritací, což je v užším pojetí míra „nevraživosti“ residentů vůči návštěvníkům města (Fialová, 2012b). Používá se čtyřstupňová škála vztahu residentů a turistů, tzv. Doxeyho iritační index: euforie, apatie, znechucení, antagonismus. Míra iritace závisí též na míře rozdílnosti kultur, koncentrace aktivit CR nebo na kvalitě infrastruktury (Fialová, 2012a).

Dalšími negativními dopady je marginalizace společnosti, turistická past, turistifikace, a turistická inflace. Marginalizace společnosti je podle Fialové (2012b) přímé či nepřímé vytlačování místních obyvatel z historického jádra na okraj společnosti, jak společensky, tak ekonomicky (více o obyvatelích v kapitole 3.2.1.). Jako turistická past se označuje stav, ve kterém nastávají vhodné podmínky pro CR, neřízený rozvoj a nadměrný cestovní ruch. Kombinací toho vzniká prostředí, ve kterém cestovní ruch ničí předpoklady pro svou vlastní existenci (Fialová, 2012a). Turistifikací se označuje změna funkce určité lokality, v případě Karlových Varů lázeňského centra, z původní obytné, obslužné a produkční na turistickou. Turistickou inflace znamená růst cen zboží v oblasti s vysokou mírou koncentrace turistů. Turistická funkce představuje změnu nebo přeměnu ploch na turistické atraktivity (Fialová, 2012a).

2.4. ATRAKTIVITA DESTINACE

Cestovní ruch (CR) je úzce spjat s atraktivitou destinace, která ovlivňuje rozhodování o návštěvě destinace² a utváří prostředí pro uskutečnění turismu (Dušáková, 2008). Výběr cílové destinace ovlivňuje podle Fialové (2015) několik faktorů. Tyto faktory je možno rozdělit do následujících skupin: lokalizační (místa zajímavá z přírodního hlediska), realizační (dostupnost destinace, kvalitní infrastruktura CR) a subjektivní (administrativní opatření, bezpečnostní situace).

Míru atraktivity pro konkrétní skupinu návštěvníků určuje i charakter destinace určující formy cestovního ruchu podle motivace účastníků (Fialová, 2012a). Autorka mezi tyto formy zahrnuje pobyt rekreační, léčebný, poznávací, kulturní, kongresový, etnický, sportovní, religiózní, krajanský a turistiku³. Atraktivita samotná má mnoho úrovní a je určována mnohými faktory. Podle d'Hauterres (2015) mezi ně patří na prvním místě historie, tradice, atmosféra a zkušenosti. Dalšími neméně důležitými faktory je velikost destinace, politická situace, ekonomická situace, geografie, turistické bohatství a další. D'Hauterres (2015) navíc upozorňuje na to, že pro výzkum a získání relevantních poznatků o atraktivitě určité destinace pro návštěvníky je zapotřebí několikaleté sledování oblasti.

Podle Fialové (2012a) si pod pojmem „atraktivita cestovního ruchu“ můžeme představit kulturní památky, přírodní zajímavosti, technické památky, významné akce, zábavní parky a technická zařízení umožňující aktivity (lanovky, vleky, lanová centra). V Karlových Varech se podle mých zkušeností nacházejí všechny typy těchto atraktivit.

---

² Destinaci cestovního ruchu definuje v širším smyslu Vystoupil (2008) jako „země, regiony, lidská sídla a další oblasti, které jsou typické velkou koncentrací atraktivit CR, rozvinutými službami CR a další infrastrukturou, jejichž výsledkem je velká dlouhodobá koncentrace návštěvníků“ (Vystoupil 2008, s. 303).

³ Forma cestovního ruchu, „při které se člověk pohybuje vlastní silou či silou zvířete (pěší turistika, cykloturistika, hipoturistika)“ (Fialová, 2012a).

2.5. KONCEPT ŽIVOTNÍHO CYKLU DESTINACE

Cestovní ruch způsobuje změny v destinaci a podle Páskové (2008) je možno sledovat dynamiku těchto změn pomocí tzv. „konceptu životního cyklu destinace“. Autorka uvádí, že tento koncept sdružuje do jednoho modelu teze konceptu únosné kapacity území pro rozvoj CR, konceptu sociální směny a konceptů geografických (např. „jádro – periferie“). Jedná se o „jediný teoretický koncept studií CR“ (Pásková 2008, s. 69). Pomocí tohoto konceptu se objasňuje vývoj destinace a jeho příčiny, nicméně musí se zohlednit běžné civilizační procesy (Pásková, 2008).

Vývoj destinace cestovního ruchu lze znázornit křivkou životního cyklu. Křivka zachycuje hodnoty základních ukazatelů a jejich vývoj. Ukazateli jsou například hodnota únosné kapacity území pro rozvoj CR⁴, míra návštěvnosti či iritační index (více v kapitole 2.3.). Koncept zohledňuje prostorový i časový rámec i vlivy CR na sociální a fyzické prostředí destinace. V neposlední řadě jím lze nastínit vývoj trhu CR po stránce podílu zdrojových oblastí na celkové návštěvnosti (Pásková, 2008).

Nejpoužívanější je podle Páskové (2008) výklad zachycující vývoj životního cyklu destinace v šesti fázích: objevení, vtažení, rozvoj, konsolidace, stagnace a poststagnace. Indikátory vývoje jsou například růst počtu návštěvníků, změna počtu konkurenčních destinací, tržní podíl nebo cenová inflace tažená cestovním ruchem a další (Pásková, 2008). **Fáze objevení** má svůj počátek po změně, která vyvolá prvotní zájem o destinaci. Tyto změny mohou být ekonomické, sociální, kulturní, apod. V této fázi do destinace přijíždějí jen malé počty návštěvníků a zcela neorganizovaně. Zatím nelze hovořit o žádné infrastruktuře cestovního ruchu, tudíž kontakt návštěvníků s místními je vysoký. Návštěvníci jsou místními většinou pozitivně přijímáni. Podle Doxeyho iritačního indexu (více v kapitole 2.3.) lze úroveň postoje místních k návštěvníkům označit jako „euforii“ neboli „nadšené přijetí“ (Pásková 2008). **Fáze vtažení** souvisí s nárůstem pravidelnosti návštěvnosti destinace a počátky podnikání místních ve sféře cestovního ruchu. Počátky komercializace pomalu mění postoj místních podle

---

⁴ Koncept únosné kapacity území pro rozvoj cestovního ruchu se zaměřuje na „únosnost působících vlivů ve vztahu k následným dopadům na přírodní a sociální ekosystémy“(Zelenka, 2012).

Doxeyho iritačního indexu z „euforie“ k lehké „apatii“. V destinaci se začíná projevovat sezónnost a objevují se počátky sociálního rozdělení obyvatel (dualizace společnosti – více v kapitole 2.3.). Také se projevují první známky tvorby infrastruktury CR. Ve **fázi rozvoje** jsou vytvořené okruhy zdrojových oblastí, aktivita místních začíná klesat. Menší lokální zařízení CR jsou vytlačována většími a modernějšími, převážně se jedná o ubytovací kapacity provozované často vnějšími subjekty. Jsou zkvalitňovány a rozšiřovány atraktivity CR, původní bývají komercializovány. Objevuje se nezbytná potřeba systematického plánování rozvoje CR na všech úrovních, aby se kontrolovaly dopady CR na ekonomické, socio-kulturní, fyzické a ekologické prostředí. Pro tuto fázi je typická masovost CR, sezónní počet návštěvníků převyšuje počet místních obyvatel a „kontrola rozvoje přechází do rukou zahraničních podnikatelů“ (Pásková 2008, s. 77). Podle Doxeyho iritačního indexu je postoj místních k návštěvníkům označován „apatii“ neboli tolerování návštěvníků. **Fáze konsolidace** je typická zpomalováním růstu návštěvnosti, přestože počet návštěvníků stále roste. Cestovní ruch je v této fázi hlavním odvětvím místní ekonomiky. Jsou vytvořena tzv. „turistická ghetta“, jež představují oblasti, ze kterých byla vytlačena původní funkčnost sídla (obytná, komerční) a byla nahrazena službami CR. To je doprovázeno zpravidla turistickou inflací (více v kapitole 2.3.), nižší až téměř žádnou dostupností zboží běžné denní potřeby apod. Postoj místních obyvatel k návštěvníkům, kteří nemají zájem o poznání jejich reálného života a přizpůsobování destinace cestovnímu ruchu, vede podle Doxeyho iritační škály ke „znehucení“. To má za následek omezení některých návštěvnických aktivit a následně stav, kdy se někteří návštěvníci nedomnívají, že by jim destinace mohla nabídnout atraktivity vyžití, které oni vyhledávají. Destinaci považují za neatraktivní a podřadnou či přelidněnou. **Fáze stagnace** se označuje jako nejkritičtější, neboť její průběh je rozhodující pro určení poslední fáze. Podle Páskové (2008) dosahuje počet návštěvníků svého maxima, nicméně průměrná délka pobytu a průměrná útrata návštěvníka klesají. Destinace již není pro návštěvníky moderní a tento stav je zpravidla nevratný. Atraktivita destinace klesá a mají o ni zájem převážně „organizovaní masoví turisté“. Postoj místních k těmto návštěvníkům lze podle Doxeyho iritačního indexu charakterizovat jako „znehucení“ až „nepřátelství“. Poslední fáze, **fáze poststagnace**, se větví do pěti variant, podle průběhu předchozího vývoje. Těmito variantami je úpadek, pokles, stabilizace, adaptace a omlazení (Pásková, 2008).

Z mého pohledu a vlastních zkušeností bych mohla říci, že Karlovy Vary se podle modelu životního cyklu destinace mohou nacházet ve fázi konsolidace. Domnívám se, že znaky odpovídající této fázi životního cyklu destinace by mohly být ovlivněny okolnostmi nesouvisejícími s vývojem destinace samotné, ale spíše by mohly mít kořeny v událostech odehrávajících se ve zdrojové zemi (Rusku), případně v sousedním, v současné době geopoliticky významném státě (na Ukrajině).

2.6. SHRINKING CITY

Je častým jevem, že oblasti s vysokou atraktivitou přitahují migranty a zvyšuje se počet obyvatel v oblasti (Essers, Tedmanson, 2014). V některých případech je tomu ale naopak, a to i v případě Karlových Varů, které obyvatele dlouhodobě výrazně ztrácejí (viz graf č. 1 v kapitole 3.2.1.) (ČSÚ, 2016a). Rumpel a Slach (2012) uvádějí, že pokles počtu obyvatel v důsledku snížení porodnosti a stárnutí populace byl v posledních letech zaznamenán v celé Evropě. „Je důležité, abychom pochopili, proč některé oblasti ztrácejí populaci prostřednictvím migrace, zatímco jiné získávají“ (Congdon 2009, s. 755).

Populační ztráta některých měst bývá označována jako „shrinking cities“ (smršťování měst). Rumpel, Slach (2012) tvrdí, že je velice složité přesně definovat termín „smršťování měst“ a zároveň připomínají, že v současné době žádná obecně platná definice neexistuje. Shrinking zahrnuje také „oslabení politického, ekonomického či jiného významu v rámci hierarchie sídelního systému“ (Rumpel, Slach 2012, s. 860). Populační ztrátu zaznamenávají města již od 30. a 60. let 20. století, např. Lipsko nebo Liverpool. Úbytek obyvatel může být způsoben přirozeným úbytkem nebo vystěhováním obyvatelstva a patří mezi hlavní ukazatele smršťování měst. Nastává v důsledku makroprocesů interagujících s lokálními strukturami. Rumpel a Slach (2012) zmiňují, že tyto makroprocesy mají vazbu k vývoji demografickému, k vývoji sídelních systémů a k ekonomickému vývoji, dále pak k environmentálním problémům či politickým a administrativním změnám. Existují města, která mají dlouholetou historii v neprůmyslové činnosti. Závislost města pouze na jednom určitém odvětví, jako je například zmiňovaný případ Liverpoolu jako přístavního města, může být pro město ohrožující a růst se

může proměnit v úpadek. Proto tedy podle Rumpela a Slacha (2012) byla postižena zejména průmyslová města, a to od 80. - 90. let. Smršťování bude podle nich v budoucnu běžným vývojovým procesem evropských měst, vedoucím k prohlubování rozdílů mezi městy.

Populační ztráta je ale podle Rumpela a Slacha (2012) jen jedním z ukazatelů smršťování města, dalšími jsou například zvyšující se podíl neobydlených bytů či domů, stagnující a klesající ceny nemovitostí v důsledku nadměrné nabídky, vznik brownfields⁵ v důsledku nevyužitých území města. Pojem smršťování ale není nutno chápat negativně, poněvadž snížený počet obyvatel může vést naopak ke zkvalitnění úrovně života spojené s nižší environmentální zátěží prostředí. Bontje (2004) dokonce zmiňuje, že trvalý růst je nemožný a případně také nežádoucí. Podle modelu rozvoje měst (Bontje, 2004) je urbanizace cyklický proces a fáze poklesu obyvatelstva vytváří cestu pro následující růst. Bontje (2004) uvádí, že klíčovými pojmy pro růst měst jsou lidský kapitál, tvořivost, sítě ale nejvíce podstatná je konkurenceschopnost.

---

⁵ Nevyužité území nebo areál, který byl dříve používán, ale v současné době není v provozu a je opuštěný, prázdný nebo znečištěný (Leger, Balch, Essex 2016).

3. LÁZEŇSTVÍ A RUSOVÉ V KARLOVÝCH VARECH

Tato kapitola představuje úvod k empirické části práce a snaží se stručně přiblížit významné historické události, které město doprovázely, a které měly značný vliv na oblíbenost města ruskými hosty. Zmiňuji zde založení města, tzv. „Zlatý věk“, krizi v lázeňství, převrat po roce 1989 a hospodářskou krizi 2008.

Současně se snažím uvést do kontextu teoretické zarámování práce s případem Karlových Varů a nastiňuji aktuální situaci odehrávající se nejenom v lázeňském centru mezi majoritní a minoritní společnostmi. Kladu také důraz na uvedení okolností klesající návštěvnosti města ruskými hosty, které vykazují nejenom hromadná ubytovací zařízení (HUZ)⁶, ale také karlovarské letiště. Dále zmiňuji dopady přítomnosti ruské komunity na místní obyvatelstvo a život v samotném lázeňském centru. V kapitole, mimo jiné, uvádím důležité informace poskytnuté karlovarským letištěm, podstatné pro kvalitnější pochopení klesající návštěvnosti Karlových Varů ruskou klientelou.

3.1. HISTORIE MĚSTA KARLOVY VARY

V této kapitole stručně nastiňuji významné historické události, které ovlivňovaly změny složení obyvatelstva Karlových Varů. Nejprve zmiňuji založení města, dále Zlatý věk Karlových Varů, Krizi v lázeňství 30. let minulého století, převrat po roce 1989 a hospodářskou krizi 2008.

---

⁶ Zařízení s minimálně pěti pokoji a zároveň deseti lůžky poskytující přechodné ubytování návštěvníkům. Mezi HUZ patří hotely, motely, botely všech kategorií, penziony, kempy, chatové osady, turistické ubytovny a ostatní jinde nespecifikovaná zařízení. Celkem se jich v roce 2015 v Karlovarském kraji nacházelo 471 (ČSÚ, 2015a).

3.1.1. ZALOŽENÍ MĚSTA

Dufek (2014) ve své práci zmínil, že objevení horkých pramenů se odehrálo ještě před Karlem IV., který podle pověsti údajně jako první objevil horké prameny na lovu se svou družinou⁷. Objevení pramenů se datuje k roku 1335 a již v této době se zde, podle mistra pražské Univerzity Karlovy Pavla Stránského, nacházelo město s polským názvem Wary. Podle Johanna Stephana Strolbelbergera Karel IV. město posléze pouze obnovil, nikoliv založil, jak se podle pověsti říká, a dokonce místo znali již staří Římané, kteří ho popsali ve svých dokumentech (Dufek, 2014). Dufek (2014) dále uvádí, že Karel IV. udělil roku 1358 městu městská práva a roku 1370 se Karlovy Vary staly městem královským, což bylo klíčové pro další sled událostí. Město získalo výhody v podobě jeho propagace a na konci 19. století přišel velký zlom nazývaný „Zlatým věkem“ města Karlovy Vary.

3.1.2. ZLATÝ VĚK KARLOVÝCH VARŮ

Počátky rozvoje lázeňství v Karlových Varech se datují k přelomu 18. a 19. století. Zlatý věk ovšem nastal mezi druhou polovinou 19. století a počátkem 20. století, kdy město začala navštěvovat pouze šlechta a úspěšní umělci (Dufek, 2014). Mezi nejvýznamnějšími návštěvníky patřil Goethe, Schiller nebo Marx (Trlifajová, 2015). Zpočátku se jednalo pouze o cca 50 hostů ročně, ale šlechta byla doprovázena početným doprovodem. Klíčovým návštěvníkem města byl ruský car Petr Veliký, který přijížděl s doprovodem až 500 lidí a město si velmi oblíbil. Již s příchodem Petra Velikého byla zaznamenána první vlna velkého přílivu ruských klientů (Dufek, 2014). Pobyty v Karlových Varech byly v 19. století považovány za prestižní záležitost. Šlechtu nahrazovala bohatá klientela (obchodníci, bankéři a průmyslníci), která zde nehledala pouze léčebné procedury, ale hlavně společenské vyžití a z města se stalo centrum společenského a kulturního života. Návštěvou města lidé ukazovali, že jsou součástí vyšší společenské vrstvy a podnikatelé se začali předhánět ve výstavbě hotelů a lázeňských

---

⁷ Více o pověsti viz: Karlovy-vary.cz (2001).

domů. Později, s rozvojem železniční dopravy, se město otevřelo i společensky nižší vrstvě a příslušníkům svobodných povolání (Švehlová, 2014). Vrcholu návštěvnosti dosáhlo město v roce 1911, kdy jej navštívilo 70 935 hostů. Vysokou návštěvnost následně ukončila první světová válka (Dufek, 2014).

3.1.3. KRIZE V LÁZEŇSTVÍ

První krize lázeňství přišla ve 30. letech minulého století v důsledku světové hospodářské krize a přinesla úpadek lázeňství po všech stránkách, spojený s poklesem příjmů z lázní o 38 %. Další zásah přišel s druhou světovou válkou, po jejímž konci následovalo vystěhování sudetských Němců, což s sebou přineslo mnoho nepříjemností a nenávisti (Dufek, 2014). Do druhé světové války bylo totiž město z velké části osídleno sudetskými Němci a Karlovými Vary zněl ze všech koutů německý jazyk (Trlifajová, 2015). Naopak po druhé světové válce byla zaznamenána druhá vlna velkého přílivu Rusů, převážně sovětské pracující třídy a armádních důstojníků (Dufek, 2014). Mezi ty nejznámější, kteří město navštívili, patřila jména jako Brežněv, Gagarin či Andropov. Bohatá zahraniční klientela ale téměř vymizela a poválečným dosídlením se z města Karlovy Vary stalo město české (Trlifajová, 2015).

Dále přišlo čtyřicetileté období totality a lázeňství se začalo ubírat jiným směrem. Z Karlových Varů se stalo město plnicí funkcí spíše residenční, než lázeňskou (Dufek, 2014). Restaurace a kavárny se změnilly na obchody a hospody a hotely se upravily potřebám velkých skupin pracujících (Trlifajová, 2015). Lázeňství po válce řídil Národní výbor až do roku 1989, začala převládat priorita zdravotnická za účelem začlenění lázeňství do zdravotního systému a upustilo se od maximalizace zisku (Švehlová, 2014). Všechny přírodní léčivé zdroje a lázně byly v roce 1948 znárodněny, v této době nastala krize v lázeňství (Dufek, 2014). Jak tvrdí Dufek (2014, s. 22) „hospodářství trpělo koncepcí státního plánování, které nepodporovalo podnikatele a živnostníky. To mělo za následek upadání úrovně nabízených služeb a celkovému poklesu motivace k tomu být co nejlepší“. Materiální ani kvalitativní předválečná úroveň nebyla v této době ani zdaleka dosažena (Švehlová, 2014).

3.1.4. PŘEVRAAT PO ROCE 1989

Podle Švehlové (2014) v 80. letech minulého století krize v lázeňství vyvrcholila a v 90. letech byly v důsledku transformace ekonomického systému lázně privatizovány a komerční aktivity lázeňských zařízení byly po změně vlastnictví opět posíleny. S nástupem kapitalismu přicházela do Karlových Varů třetí vlna Rusů, která se skládala převážně z bývalých funkcionářů sovětského svazu (Dufek, 2014). „Zájem o lázeňskou péči cizinců se od počátku 90. let minulého století stále zvyšuje, ustálil se přibližně na 38 % (podíl cizinců na celkové klientele lázeňských zařízení)“ (Švehlová 2014, s. 20).

3.1.5. HOSPODÁŘSKÁ KRIZE 2008

Kabourková (2012) uvádí, že hospodářská krize, započatá v roce 2007, se dotkla ekonomiky České republiky a samozřejmě i turismu do lázeňských oblastí. Odvětví cestovního ruchu bylo postihnuo mezi prvními. Důsledkem této krize byl pokles investic na domácím trhu i pokles zahraniční poptávky, růst cen a naopak zpomalení růstu mezd, růst nezaměstnanosti apod. V tuzemsku i ve světě domácnosti omezovaly výdaje pouze na nutné (Kabourková 2012). Také firmy začaly omezovat služební cesty svých zaměstnanců. Spotřebitelé zvyšovali tlak na kvalitu poskytovaných služeb, což vedlo ke zvýšení počtu kvalitnějších hotelů vyšších kategorií a ubyly hotely kategorií nižších (Kabourková, 2012). „Po značném propadu v roce 2009 se návštěvnost Karlových Varů opět zvyšuje“ (Kabourková 2012, s. 35).

3.2. KARLOVY VARY JAKO VYHLÁŠENÁ DESTINACE

Karlovy Vary jsou nejznámějším lázeňským městem České republiky (ČSÚ, 2015b). Nachází se zde 13 horkých pramenů, které pro své léčivé účinky lákají každoročně velký počet zahraničních, ale i tuzemských turistů. Léčí se zde nemoci trávicího ústrojí, poruchy látkové výměny, nemoci pohybového ústrojí a zubní onemocnění. Léčba probíhá formou pitné kúry doprovázené procházkami kolonádami a lázeňskými lesy a wellness procedurami (Karlovy-Vary.cz, 2016).

Rekreantům je zde nabízena široká škála služeb, včetně lázeňské péče, wellness, procházek v rozlehlých lázeňských lesích, kulturní vyžití v podobě dostihových závodů, golfových a tenisových hřišť, divadelních představení, symfonických koncertů, letního kina a mnoho dalšího (Švehlová, 2014). Jedním z největších lákadel a nejznámější událostí, jež se zde pravidelně koná již více než 50 let a významně propaguje město, je Mezinárodní filmový festival, na který se sjíždí slavné osobnosti z celého světa. Mezi nejvýznamnější návštěvníky filmového festivalu patří například Leonardo DiCaprio, Michael Douglas, Ornella Muti, Sharon Stone a další. Město ale navštívily v historii i další slavné osobnosti, jako například W. A. Mozart, Franz Josef I., Marie Terezie, Sigmund Freud a mnoho dalších (Aktuálně.cz, 2013; KVIFF, 2016).

3.2.1 PŘEDPOKLADY CESTOVNÍHO RUCHU V KARLOVÝCH VARECH

V této kapitole dávám do souvislostí poznatky uvedené v teoretické části práce s případem Karlových Varů a snažím se poukázat na konkrétní dopady a předpoklady cestovního ruchu ve městě.

V kapitole 2.1. (Migrace obyvatelstva) jsem zmiňovala modely podobné asimilační teorii. Jsou jimi modely „salátové mísy“ a „tavicího se kotle“. V případě Karlových Varů se, dle mého, uplatňuje koncept „salátové mísy“, která spíše než míšení majority s vyjadřuje koexistenci těchto dvou skupin s různou intenzitou komunikace.

Essers, Tedmanson (2014) zmiňují, že migranti jsou v cílové zemi často diskriminováni a utlačováni z důvodu jazykové bariéry, jiné národnosti, etnicity, kultury či náboženského vyznání. Po 25 letech života ve městě Karlovy Vary jsem ale vyzorovala, že je tomu právě naopak a migranti, převážně ti z Ruska, jsou v historickém centru dominantní skupinou a místní obyvatelé se stahují spíše do okrajovějších částí nebo se stěhují do města jiného.

Aplikujeme-li faktory cestovního ruchu (zmíněné v kapitole 2.3.) na město Karlovy Vary, setkáváme se s lokalizačním faktorem přírodním i společenským. Přírodní faktory jsou zde horké léčivé prameny, zalesněný kopcovitý ráz krajiny obklopující město, mírné klima a čistý vzduch, daný blízkostí rozlehlé chráněné krajinné oblasti Slavkovský les. Společenský lokalizační faktor je Mezinárodní filmový festival a historie spjatá s carem Petrem Velikým, který dal městu prestiž a slávu. Realizačním faktorem je ve městě dobrá dopravní dostupnost, která je zajišťována leteckými či autobusovými spoji. Nakonec se uplatňuje také subjektivní faktor, kterým jsou například administrativní opatření spojená s vyřizováním víz. Určujícím faktorem ovlivňujícím rozhodování o návštěvě města je také v současné době, podle mého názoru, ekonomická situace ruských turistů. Formy cestovního ruchu podle Fialové (2012a), týkající se podle mého Karlových Varů, jsou rekreační, léčebný, poznávací, kulturní a turistika.

V Karlových Varech se z mého pohledu setkáváme se všemi dopady CR (dualizace společnosti, turistická iritace, turistifikace, marginalizace společnosti, turistifikace a turistická inflace) rozvedenými v kapitole 2.3. Dle mého názoru se v Karlových Varech zatím neseťkáváme s turistickou pastí, ale mohlo by to být do budoucna hrozbou, například pokud by bylo město zapsáno na seznam světového dědictví UNESCO nebo se zlepší propagace města. Kroky pro zápis KV společně s dalšími českými lázeňskými městy⁸ na seznam UNESCO byly poskytnuty v roce 2014 a nyní jsou Karlovy Vary oficiálním kandidátem na zápis (Karlovy-Vary.cz, 2014).

Karlovy Vary dlouhodobě výrazně ztrácí obyvatelstvo (graf č. 1). Počet obyvatel v roce 2013 zde klesnul pod padesátitisícovou hranici, což je ohrožující pro zachování statutu krajského města (ČSÚ, 2016a). Se všemi výše uvedenými ukazateli smršťování města (populační ztráta, neobydlené domy či byty, stagnující a klesající ceny nemovitostí a vznik

---

⁸ Skupina lázeňských měst usilujících o zápis na seznam UNESCO: Mariánské lázně, Františkovy lázně a Luhačovice.

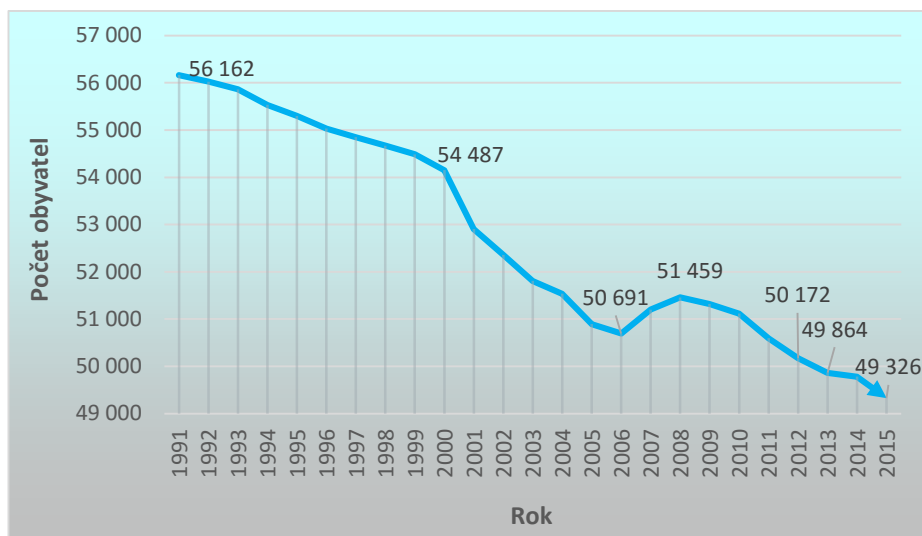
brownfields) se v současné době, podle mých osobních zkušeností, v Karlových Varech setkáváme. Jejich prvotní příčina ale nejspíš nebude deindustrializace, jako například v případě Lipska (Bontje, 2004), ale podle mého názoru je na prvním místě suburbanizace⁹, která je pro KV velmi typická. Suburbanizace je podle mého názoru způsobena již zmíněnou dualizací společnosti, turistickou iritací, turistickou inflací a dalšími podněty zapříčiňujícími stěhování obyvatel na periferii města nebo do měst jiných.

Dalšími důvody by podle mého názoru mohla být také chybějící veřejná škola. Mladí lidé toužící po vysokoškolském vzdělání z města odcházejí a časem se tato dočasná migrace mění na stálou. Mnozí zůstávají v Praze, v Plzni, v Liberci nebo v Ústí nad Labem, kam odcestovali za studiem a do města se vrací jen sporadicky, za účelem návštěvy příbuzných a přátel. Dále pak, dle mého, špatná dopravní dostupnost z hlavního města Prahy a ze sousedního Německa odrazuje investory, ve městě není dostatek kvalitních pracovních míst nabízejících důstojný výdělek. Karlovy Vary jsou v důsledku turistické inflace poměrně drahé město, včetně cen podnájmu i nemovitostí. Lidé z mého okolí ve velké míře dojíždějí za prací do jiných měst, převážně do Prahy, a to se týká i obyvatel ze zbytku karlovarského kraje, konkrétně z Chebu a Sokolova. Autobusové linky společnosti Student Agency k.s. prodloužily přímou linku Cheb – Karlovy Vary – Praha, což obyvatele Karlovarského kraje také ovlivnilo při rozhodování o hledání práce v hlavním městě. Tito lidé se z Karlových Varů neodstěhovali úplně, pouze jsou přes týden ubytováni v Praze a na víkendy se do města vrací. Je nutno si tedy uvědomit existující hrozbu emigrace celých rodin do jiného města, což by bylo pro město velmi nežádoucí.

---

⁹ Pod pojmem suburbanizace se rozumí: „Výstavba nízkopodlažních a rodinných domů mimo vnitřní město, vystěhovalectví z vnitřních měst a nárůst počtu obyvatel v zázemí měst, v příměstské zóně s relativně atraktivnějším životním prostředím. Suburbanizace způsobuje populační úpadek ve vnitřních městech či periferních sídlištích některých méně atraktivních měst“ (Rumpel, Slach 2012, s. 863).

Graf č. 1: Vývoj počtu obyvatel v Karlových Varech mezi lety 1991 – 2015

Zdroj: Vlastní zpracování, dle dat ČSÚ (2016a)

3.2.2. NÁVŠTĚVNOST KARLOVÝCH VARŮ

Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení v ORP Karlovy Vary se mezi lety 2012-2015 pohybuje kolem 300 tisíc návštěvníků ročně, přičemž počet návštěvníků s cizím státním občanstvím v roce 2015 činil 221 tisíc (ČSÚ, 2016d). Vývoj počtu ubytovaných hostů, po odečtení residentů, v HUZ v Karlovarském kraji, je zobrazen v grafu č. 2. Dále v textu uvádím údaje za celý Karlovarský kraj, neboť data za ORP Karlovy Vary nebyla ve veřejně dostupných statistikách ČSÚ k dispozici.

Mezi nejpočetnější návštěvníky Karlovarského kraje v roce 2015 v HUZ patřili občané z Německa, Ruska, Číny, Tchaj-wanu a ostatních asijských zemí (graf č. 3). Počet návštěvníků v roce 2015 z těchto zemí činil 413 tisíc (ČSÚ, 2016c). Překvapivě, počet návštěvníků z Německa výrazně převažuje nad návštěvníky z Ruska. Je ale nutno zmínit, že se jedná o data za celý Karlovarský kraj, kde jsou dle mých zkušeností nejoblíbenějšími destinacemi Němců především Mariánské a Františkovy lázně. Dále je překvapivý vysoký počet návštěvníků z Tchaj-wanu, kde se také nacházejí lázně s horkými prameny a oblast je vyhledávána lázeňskými hosty z celého světa (Lee, 2009). Tchaj-wan je čínská provincie a dohromady s Čínou tvořil počet návštěvníků v roce 2015 v Karlovarském kraji 42 tisíc. Připočteme-li k tomuto číslu také turisty z ostatních asijských zemí, výsledný počet, 68 tisíc asijských

návštěvníků, se výrazně blíží počtu ruských návštěvníků, kterých v roce 2015 navštívilo Karlovarský kraj 73 tisíc (ČSÚ, 2016c). Počty hostů Karlovarského kraje v HUZ v roce 2015 v podrobnosti jednotlivých ostatních zemí jsou vyobrazeny v příloze A (graf A1).

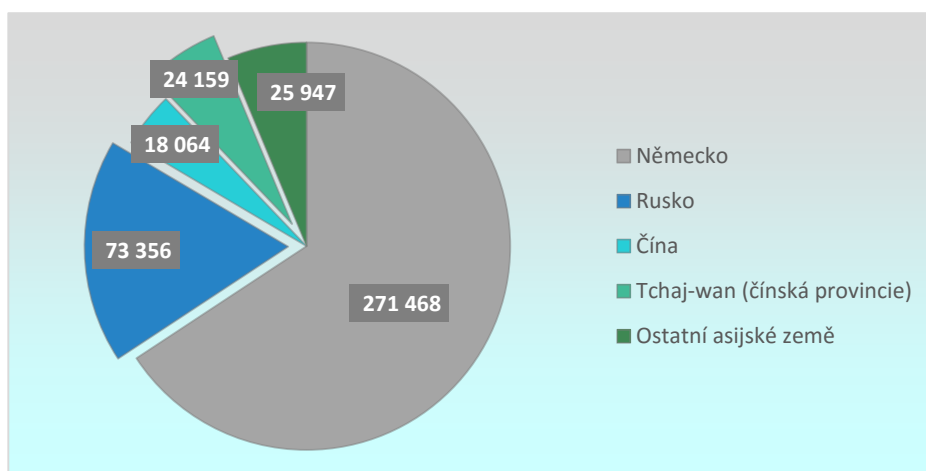
Graf č. 2: Vývoj počtu hostů neresidentů ubytovaných v HUZ v Karlovarském kraji mezi lety 2000 a 2015 (v tis.)

Zdroj: Vlastní zpracování (ČSÚ 2016b; ČSÚ 2016e)

V grafu můžeme vidět křivku vývoje počtu hostů neresidentů ubytovaných v HUZ v Karlovarském kraji mezi lety 2000 a 2015, která má od roku 2000 stoupající tendenci. V letech 2007-2009 se Karlovarský kraj potýkal s mírným poklesem návštěvnosti, zřejmě v důsledku hospodářské krize, o které se více zmiňuji výše, v kapitole 3.1.5. Od roku 2010 pokračoval opět trend stoupající návštěvnosti až do roku 2015. V s Českou republikou Švehlová (2014, s. 41) zmiňuje, že „vývoj počtu hostů, kteří navštěvují lázeňská zařízení v Karlových Varech, nekopíruje celorepublikový trend – počet hostů od roku 2010 neklesá, ale naopak stoupá“.

Graf č. 3: Návštěvnost HUZ podle nejzastoupenějších zemí v Karlovarském kraji v roce 2015

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2016c)

3.2.3. RUSOVÉ V KARLOVÝCH VARECH

Migranti, převážně ti z Ruska, jsou podle mé osobní zkušenosti v historickém centru dominující skupinou a místní obyvatelé se stahují spíše do okrajovějších částí. Zde narážíme na problém, že Karlovy Vary jako takové, nemají místo, které by se dalo jednoznačně určit za centrum města (Čepelák, 2010). Karlovy Vary mají kopcovitý charakter krajiny a samotné město leží v údolí říčky Teplé, obklopené lesními svahy. I samotný střed města protínají lázeňské lesy, a město kopíruje úpatní svahy, zejména jeho historická část, která má protáhlý charakter. Ta se v historii dala považovat za centrum města, dnes tomu už ale tak není. Čepelák (2010) provedl dotazníkové šetření u místních obyvatel a zjistil, že každý považuje za centrum odlišné oblasti města. Lázeňská část je oddělena od místními obyvateli obchodně-správní části řekou Teplou a je tak od ní v podstatě odstřižena. „Tato izolovanost však částečně vede i k úpadku institucí, jež zde odjakživa sídlí“ (Čepelák 2010, s. 596). Nejedná se ale pouze o instituce, jako jsou divadla, galerie či muzea, ale i o obchody s potravinami, které se v lázeňské části, až na jednu výjimku, kterou je vietnamská večerka, nenachází. Spolu s tím má vysoká tržní cena nemovitostí, které Češi Rusům prodávají, ať už z důvodu vidiny vysokého zisku, nebo z důvodu chybějících služeb v nejbližším okolí, za následek odliv obyvatelstva z lázeňské části a ztráty funkce centra města. Místní obyvatelé si následně kupují větší byty nebo rodinné domky v periferních částech města, případně z města odcházejí úplně. Dostáváme se tak do

začarovaného kruhu, kdy se rozprodávají nemovitosti z důvodu klesající funkčnosti oblasti a tím funkčnost dále klesá.

Lázeňská zóna po celou svou historii sloužila k léčebným pobytům. Byly budovány hotely a hotelové komplexy, které v této části převládají. Téměř každý dům zde slouží jako ubytovací, léčebné, či rekreační zařízení s kavárnami a restauracemi. Najdeme zde i nespočet obchodů s luxusním zbožím, včetně velké řady zlatnictví prodávající drahé kameny a hodinky pro tu nejbohatší klientelu. Není proto divu, že obchody a služby pro běžné obyvatelstvo zde prakticky neexistují.

„Lázeňská zóna začala žít tak trochu vlastním životem. Běžní lidé do ní přestali chodit, zmizely samoobsluhy, švadlenky, železářství a další obchůdky a odešli odtud také trvale žijící obyvatelé. Když dnes denní hemžení turistů utichne, ponoří se lázeňská zóna do tmy oken prázdných bytů a domů. Zdobí ji jen obchody s luxusním oblečením, s křišťálem, porcelánem a zlatem nebo předražené restaurace a kavárny“ (Trlifajová, 2015).

Lázeňská část se pak mimo sezónu stává „městem duchů“, jelikož byty, které zde cizinci kupují, často slouží jen jako letní sídlo, nebo výhodné uložení peněz (Čepelák, 2010). V důsledku hospodářské krize hrozí, že Karlovy Vary budou pro ruské hosty příliš drahé a ti pak budou navštěvovat jiné, levnější destinace, jako Polsko či Maďarsko (Kabourková, 2012). Je otázkou, zdali bude tento trend pokračovat, nebo se situace aktuálně začíná měnit a Rusy nahradí národnost jiná, například Číňané, či návštěvníci z arabského světa, nebo se centrum cenově, a tedy i funkčně, opět uvolní místním obyvatelům.

3.2.4. LETIŠTĚ JAKO DŮLEŽITÁ SPOJNICE RUSKO - KARLOVY VARY

Zavedení přímé charterové linky z Karlových Varů do Moskvy v roce 1998 a Sankt Peterburgu v roce 2007 významně přispělo ke zvýšení návštěvnosti města hosty ruské národnosti. Vstup České Republiky do Evropské unie v roce 2004 a dále do Schengenského prostoru v roce 2007 také významnou měrou pomohly ke zvýšení návštěvnosti, v důsledku uvolnění administrativních bariér a celkového „image“ republiky (Kabourková, 2012). V roce 2011

přibyla ještě pravidelná linka do Jekatěrinburgu, ta byla ovšem v roce 2014 omezena a v roce 2015 úplně zrušena. Lévalo se také na lince Karlovy Vary – Ťumeň, a to v roce 2013 a krátce začátkem roku 2014 (Zábranský, 2016).

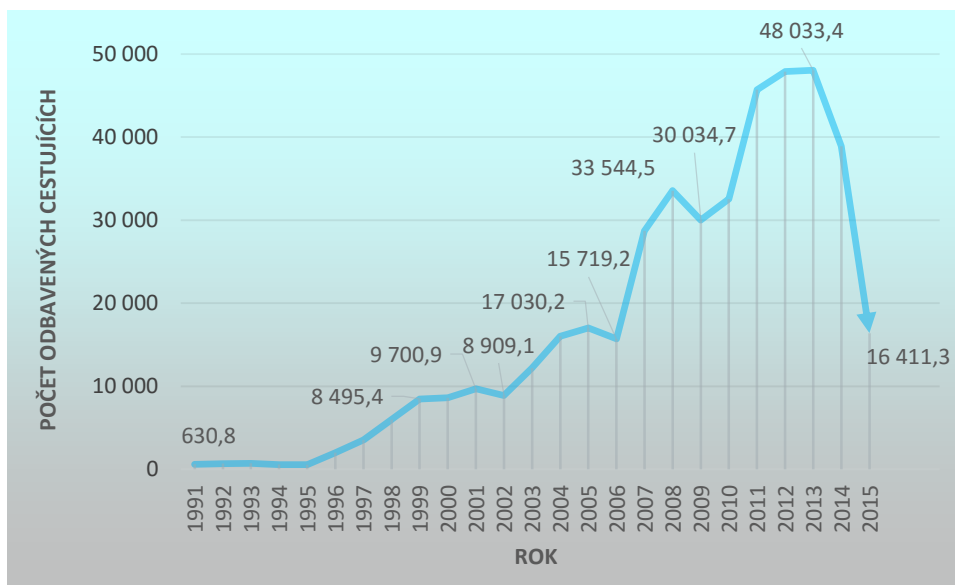
Jak uvádí v rozhovoru Radek Zábranský (2016), obchodní a marketingový manažer společnosti Letiště Karlovy Vary s.r.o., výrazné snížení počtu cestujících z Ruska je zapříčiněno několika faktory. Po rekordním počtu odbavených cestujících v roce 2013 započal trend snižování v následujících letech. Ke konci roku 2014 ještě stále dojížděli hosté, kteří měli své pobyty již předem zaplacené, ale v únoru roku 2015 vyvrcholila ukrajinská krize, která dle Zábranského (2016) souvisí s omezením počtu přilétajících hostů (více o souvislostech v kapitole 4.3.). Velký propad v průběhu roku 2015 souvisel převážně se sankcemi Evropské unie a výrazně sníženou hodnotou rublu na podzim roku 2015. V neposlední řadě Zábranský (2016) uvádí, že značný vliv na snížení návštěvnosti města mají ruské zdravotní pojišťovny, které, odvetou za sankce Evropské unie, omezily svým klientům možnosti financování léčby v Evropě a nedoporučují jim do zemí Evropské unie pro léčbu vycestovat.

Podle Zábranského (2016) poklesla návštěvnost Karlových Varů v letech 2014/2015 o 33 %, avšak letiště Karlovy Vary zaznamenalo ztrátu návštěvnosti až 58 %. Důvodem je otevření trhu novým dopravcům mezi Moskvou a Prahou, konkrétně jednoho z české a jednoho z ruského strany. Tito dopravci nabízejí velice levné lety. Jejich obchodní politika se vyznačuje stylizací blízké tzv. „low-cost¹⁰“, tudíž se ceny za dopravu z Moskvy do České Republiky propadly až o polovinu. Do Karlových Varů v současné době létá česká společnost ČSA a ruská společnost Aeroflot. K poklesům cen těchto linek nedošlo prakticky vůbec, a tedy zatímco z Moskvy do Prahy se létá za cca 5 000 Kč, z Moskvy do Karlových Varů je to cca 12 000 Kč. V důsledku těchto kroků poklesl výkon karlovarského letiště o 25 %.

---

¹⁰ Low cost – nízkonákladové lety. Většinou omezený servis bez služeb zdarma, jako je občerstvení či denní tisk. Výhodou těchto letů je nízká cena, nevýhodou však časté změny cen letenek i jejich omezený počet (Letuska.cz, 2016).

Graf č. 4: Vývoj počtu odbavených cestujících z Ruska do Karlových Varů mezi lety 1991 -2015 na Letišti Karlovy Vary (v tis.)

Zdroj: Vlastní zpracování (Zábranský, 2016)

Pro získání dat potřebných ke znázornění vývoje počtu odbavených cestujících z Ruska do Karlových Varů mezi lety 1991 -2015 (graf č. 4) jsem podle doporučení Zábranského (2016) z hodnot počtu odbavených cestujících (PAX) za jednotlivé roky odečetla 5 % představující odbavené cestující z/do jiných zemí než z/do Ruska, a následně výsledek vydělila dvěma, abych získala hrubý počet cestujících směrem z Ruska do Karlových Varů. Tímto jsem získala čísla, která jsou podle slov Zábranského vykalkulována letištěm a jsou zcela validní.

Podle Zábranského (2016) tedy důvody výrazného snížení návštěvnosti města Karlovy Vary velmi pravděpodobně nesouvisí s atraktivitou města nebo kvalitou lázeňských služeb, ale jedná se čistě o záležitosti legislativ mezivládních dohod. Pro získání plastičtějšího pohledu na problematiku návštěvnosti města jsem chtěla ověřit toto tvrzení navíc také dotazníkovým šetřením.

4. SOUČASNÁ SITUACE V RUSKU

Tato kapitola, podobně jako předcházející část práce, poskytuje vhled do kontextu potřebného k pochopení vývoje návštěvnosti Karlových Varů. Na rozdíl od předchozí kapitoly zaměřené na destinaci se snaží stručně nastítnit podstatné události související se zdrojovým regionem ruských návštěvníků a residentů. Představuje proto ukrajinskou krizi, protiruské sankce, reakce Ruska na tyto sankce a měnovou krizi v Rusku, v důsledku které, jak se domnívám, poklesla návštěvnost města Karlovy Vary.

„Do obchodu přijde Ruska. Je to dobrá zákaznice, v obchodě byla už několikrát. Tentokrát se ale jenom rozhlíží a vyptává se na cenu. ‚Když ji vyčíslíme v eurech, rychle si ji přepočítá na rubly. A řekne nám, že si nákup ještě musí rozmyslet‘, líčila týdeníku Euro čerstvou zkušenost pracovnice karlovarského obchodu s luxusním zbožím“ (Gallistl, 2014).

To má na svědomí pád rublu, který je dle mých předpokladů primárním důvodem vedoucím ke snižování návštěvnosti Karlových Varů ruskými hosty a jejich odlivu z města, a proto se tomuto věnuji v kapitole níže.

4.1. UKRAJINSKÁ KRIZE

Jak uvádí ve své práci Dunaj (2015), počátek ukrajinské krize můžeme datovat k 21. listopadu 2013, kdy bývalý prezident Ukrajiny, Viktor Janukovyč, odložil podpis asociační dohody mezi Ukrajinou a Evropskou Unií. To způsobilo nevoli proevropsky orientovaných obyvatel Ukrajiny, kteří se shromáždili v Kyjevě a žádali Janukovyčovu rezignaci. Stát na toto reagoval útokem policie a odstartoval tak střety demonstrantů s ukrajinskou policií, které s přestávkami trvaly až do konce února. Dále Dunaj (2015) zmiňuje druhou etapu, která odstartovala 28. února 2014. V tento den vstoupila na Krym těžká technika a neoznačené ozbrojené síly, došlo k obsazení administrativních budov a byla zablokována krymská letiště. Ruský prezident

dlouho odmítal tvrzení, že se jedná o ruské vojáky i přesto, že 1. března bylo povoleno použití ozbrojených ruských sil na území Ukrajiny. Po obsazení Krymu nastoupil na Ukrajině k moci proruský premiér Sergey Aksynov, který vyhlásil referendum o připojení Krymské republiky k Rusku. V tomto referendu hlasovalo 97 % lidí pro připojení. Charta Organizace spojených národů (OSN) ale považuje vpád ruských vojsk na území Krymu za nelegální a označila tento akt za porušení mezinárodního práva.

4.2. PROTIRUSKÉ SANKCE

Nesouhlasnou reakcí západního světa na vstup ruských ozbrojenců na ukrajinské území bylo udělení prvních protiruských sankcí. Sankce se týkaly osob zodpovědných nebo spojených s těmito ruskými kroky, kterým byly zmrazeny finanční prostředky a hospodářské zdroje na území Evropské unie (EU), a také byla těmto osobám stanovena cestovní omezení. Později byly také uvaleny stejné sankce na společnosti zestátněné Krymskou republikou nebo navázaných na ruského prezidenta Putina. Následně byl v rámci sankcí také zakázán import zboží z Krymu a Sevastopolu do EU. Poslední fáze sankcí započala sestřelením malajsijského letadla u ukrajinského Doněcku v červenci 2014 (Dunaj, 2015). Tento incident měl na svědomí 298 obětí (ČTK, 2015) a vyvolal velkou vlnu reakcí západního světa. Následovalo další rozšíření seznamu sankcionovaných osob. Ze strany Evropské unie došlo k rozšíření omezení obchodu s Ruskem (Dunaj, 2015). Nejvíce postižené oblasti tohoto omezení byly nerostné suroviny, energetika a telekomunikace. V neposlední řadě se omezení týkala i cestovního ruchu a služeb s ním souvisejících.

4.3. REAKCE RUSKA

Výše zmíněné sankční kroky uskutečněné západní stranou zákonitě vyvolaly odpověď ze strany ruské. Dunaj (2015) ve své práci uvádí, že Rusko v březnu 2014 uvalilo diplomatické sankce zabraňující vstup vybraných osob na ruské území. Následoval zákaz importu masa,

mléka a mléčných výrobků, ovoce a zeleniny z EU, USA, Kanady, Austrálie a Norska, s roční účinností. Jedna z dalších odpovědí Ruska se dotýká významně cestovního ruchu. Tato oblast je v případě každé hospodářské krize jednou z prvních postižených, jelikož lidé omezují výdaje pouze na nutné (Kabourková, 2012), ovšem v tomto případě se jedná o kombinaci hospodářské krize a „odvety“ Ruska za uvalené sankce. Jak jsem zmínila již v předchozích kapitolách, obchodní a marketingový manažer společnosti Letiště Karlovy Vary s.r.o. Radek Záborský (2016) v rozhovoru uvedl, jako jednu z odpovědí Ruska na sankce, zrušení úhrady lázeňských pobytů zdravotními pojišťovnami ruským pacientům. Dále se na konci roku 2015 v Rusku uvažovalo o zákazu výjezdu státních zaměstnanců do zahraničí. V důsledku výše zmíněného a několika dalších faktorů zažívá ruská ekonomika hospodářskou krizi. Příčiny, průběh a důsledky této krize stručně nastiňuji v následující kapitole.

4.4. MĚNOVÁ KRIZE V RUSKU

Jak uvádí Gallistl (2014) v rozhovoru s mluvčím skupiny Home Credit Milanem Tománkem, klesající rubl zvyšuje inflaci v Rusku, a tím se snižují reálné příjmy spotřebitelů a kupní síla obyvatel. Obyvatelé Ruska mají potíže se splácením svých závazků, jehož příčinou je makroekonomický pokles v Rusku započatý v roce 2013 a provázený také poklesem kurzu domácí měny. Pád ruské ekonomiky může způsobit spotřebitelům potíže se splácením půjček. Tyto problémy mohou dle mého názoru spotřebitele následně ovlivnit při rozhodování o vycestování do zahraničních destinací.

Je důležité zmínit, proč ke strmému pádu rublu vůbec došlo. Analytik ČSOB Jan Čermák v článku Brože (2014) zmiňuje, že pokles rublu byl postupný. Podle něj pokles odstartovaly sankce. ČTK (2014) uvádí, že protiruské sankce západní strany, kvůli postoji Ruska vůči Ukrajině, mají za následek obavy investorů z jejich dopadu a zastavení přílivu zahraničních investic do země. Velkou měrou k pádu rublu přispěl také pokles světových cen ropy (ČTK, 2014). Jak zmiňuje Čermák v článku Brože (2014), jejich kolaps následně zrychlil výprodej rublu. „Poslední fáze je už jen o obavách investorů o zdraví finančního systému a z kapitálových kontrol“ (Čermák 2014, in Brož 2014).

5. METODIKA VÝZKUMU

Jako hlavní metodu výzkumu současné atraktivity města jsem zvolila dotazníkové šetření. To se zaměřuje výhradně na návštěvníky a residenty ruské národnosti všech věkových kategorií. Tuto metodu jsem zvolila i přes náročnost komunikace s respondenty a očekávanou nízkou návratnost dotazníků, z důvodu jazykové bariéry i odstupu respondentů vůči dotazníkovým průzkumům v průběhu jejich lázeňského pobytu. Přesto jsem ale tento postup výzkumu shledala nejpřínosnějším z důvodu snadné distribuce dotazníků mezi ruské návštěvníky a residenty, a možnosti získání značného množství informací k dané problematice.

Hlavním cílem dotazníku je zjistit příčiny snižujícího se počtu ruských hostů za poslední roky v souvislosti s atraktivitou města a nabízenými službami spatřované očima ruských návštěvníků a residentů. Dalšími cíli dotazníku je zjistit důvody příchodu Rusů do Karlových Varů, vztahy s místními obyvateli, co návštěvníky ovlivňuje při rozhodování, zdali se opětovně vrátí a zdali existuje jiná destinace, která by ruské klienty více přitahovala.

Kladla jsem za podstatné nahlédnout do problematiky očima Rusů, jelikož moc výzkumů z této strany zatím nebylo provedeno. Dle mého názoru je důležité odlišit dva různé pojmy, a to návštěvnost a atraktivitu, které spolu mohou, ale nemusí souviset. Atraktivita města může být vysoká, přitom návštěvnost může z různých důvodů klesat. Tyto důvody jsem se v dotazníku snažila zjistit. Zjišťovat informace „z druhé strany“, přímo od ruských návštěvníků a residentů, je dle mého názoru velkým přínosem, neboť v dané problematice se často setkáváme s výroky typu „Zájem Rusů o Karlovy Vary upadá“ nebo „Důvodem je nezájem Rusů o město i služby lázeňského domu“ (Zedník, 2014). Nezájem Rusů o město Karlovy Vary se mi, po tolika letech bohaté tradice trávení pobytu ruských klientů v oblíbených místních lázních, zdálo jako silné tvrzení. Výsledky dotazníkového šetření přinesly překvapující informace poukazující na pravý opak.

Dotazník byl rozdělen do čtyř tematických bloků, aby měli respondenti ihned z úvodu představu o tématech otázek a o jeho obsahu¹¹. První blok se zabýval informovaností o Karlových Varech (KV), jak se respondenti o městě dozvěděli, jaký byl primární důvod jejich příjezdu, zdali mají ve městě vazby na známé či příbuzné a zdali znají důvod jejich příjezdu do KV. Druhý blok se zabýval atraktivitou KV. Zde jsem se ptala, jaký je osobní pohled účastníků dotazníkového šetření na současnou atraktivitu města, proč podle nich klesá návštěvnost města Rusy, zdali znají nějakou konkurenční destinaci Karlovým Varům, která by byla podobná svým charakterem a oblíbeností ruskou klientelou. Třetí blok se zabýval informacemi o pobytu respondenta, o jeho vnímání česko-ruských vztahů panujících ve městě a o pozitivních i negativních zkušenostech s majoritou. Také jsem se ptala, zdali respondent uvažuje o opětovném návratu do města. V posledním bloku jsem zjišťovala údaje o respondentovi, jako je pohlaví, věk, pracovní zařazení a subjektivní hodnocení úrovně znalosti českého jazyka. Celkem bylo v dotazníku 20 otázek koncipovaných tak, aby výběr odpovědí odpovídal oběma skupinám, tedy návštěvníkům¹² i residentům¹³. Považovala jsem za podstatné, aby se v dotazníku vyskytovalo co nejméně otevřených otázek, které by mohly respondenty případně zbytečně zatěžovat svou délkou. Zároveň jsem zahrnula dvě otázky škálového ohodnocení a dvě otázky otevřené.

Dotazník bylo nutno přeložit do ruského jazyka¹⁴ a následně byl rozdán po Karlových Varech do lázeňských zařízení, hotelů, obchodů, restaurací, významných turistických míst, jako je infocentrum i v online podobě převážně známým Rusům, nebo známým známých. Dotazník byl také vyplňován pomocí QR kódu, který odkazoval na dotazník a byl vyvěšen na vývěsních plochách v Karlových Varech.

Dále byly získány statistiky počtu návštěvníků z Ruska z karlovarského mezinárodního letiště. Oslovila jsem obchodního a marketingového zástupce Letiště Karlovy Vary s.r.o., Radka Zábranského, který v telefonickém rozhovoru a následné emailové komunikaci poskytl důležité informace a rady ohledně postupu získání hrubých hodnot, potřebných pro toto téma

---

¹¹ Viz příloha B1.

¹² Návštěvníka jsem vnímala jako osobu ruské národnosti pobývající v Karlových Varech méně než 1 rok, ubytovaného v HUZ (více o HUZ viz kapitola 4.2.1.).

¹³ Viz poznámka 1 v úvodní kapitole.

¹⁴ Viz příloha B2.

(viz Záborský, 2016). Zažádala jsem rovněž o data vývoje počtu odbavených návštěvníků z Ruska. Takováto detailní data ale letiště nemělo k dispozici, nicméně jsem byla odkázána na tabulku veřejně dostupná data „Provozní výkony letiště“, která jsou zveřejněna na webových stránkách letiště (Letiště, 2016).

5.1. PRŮBĚH VÝZKUMU

Výzkum byl prováděn od konce dubna do začátku června 2016 formou dotazníkového šetření ve městě Karlovy Vary, a také rozeslán v online podobě ruským residentům. Dotazníky jsem roznesla v lázeňském centru do míst s vysokou frekvencí pohybu ruských residentů a návštěvníků. Těmito místy byly obchody, ubytovací zařízení, léčebné zařízení, restaurační zařízení a městské infocentrum. Místa byla vybrána náhodně, avšak rozhodovala jsem se také podle ochoty zaměstnanců těchto míst o jejich ponechání. Dotazníků bylo rozneseno celkem 300 kusů, jelikož jsem předpokládala jejich nízkou návratnost, která se následně také prokázala.

Při sběru dotazníků mi na mnoha místech bylo sděleno, že dotazníky byly vyhozeny, nebo že se jimi nechce žádný z návštěvníků zabývat. V obchodech jsem se často při zanechávání dotazníků setkala s kladným přístupem, ale při sběru mi bylo opět řečeno, že dotazníky žádný ze zákazníků neměl chuť vyplňovat, nebo že je pracovníci okamžitě vyhodili, jelikož si tímto nepřejí své zákazníky obtěžovat. Naopak byla ale místa, kde pracovníci návštěvníkům a zákazníkům dotazníky osobně nabízeli a setkali se údajně většinou s kladnými a ochotnými reakcemi ze strany ruských návštěvníků. Výjimečně přívětiví, vstřícní a ochotní byli pracovníci v hotelu Garni Palatin, v obchodě s módou Continental a v restauraci hotelu Chebský Dvůr. Nejvíce dotazníků bylo respondenty vyplněno v léčebném sanatoriu Trocnov a i zde jsem se setkala s mimořádnou ochotou zaměstnanců. Touto cestou jsem získala 51 dotazníků od ruských návštěvníků. Ve vzorku respondentů se vyskytovali návštěvníci všech výše zmíněných zařízení. Dále jsem získala 18 dotazníků od ruských residentů vyplněných

v elektronické podobě. Pět z těchto respondentů vyplnilo dotazník pomocí QR kódu¹⁵, který na tento dotazník odkazoval. Kód byl vyvěšen v tištěné podobě na vývěsní ploše v Karlových Varech. Do budoucna považuji tuto formu distribuce online dotazníků za velice nadějnou, neboť jí lze oslovit vysoké množství dobrovolných respondentů. Tento způsob sběru dat ovšem, dle mého, vyžaduje kvalitní doprovodný text, aby respondenty přilákal, a také delší dobu zveřejnění výzvy. Celkem jsem získala 69 vyplněných dotazníků.

---

¹⁵ QR – „quick response“ neboli rychlá odpověď. Jedná se o grafický černobílý čtvercový kód, který lze načíst mobilním telefonem pomocí fotoaparátu. K tomu je zapotřebí aplikace, takzvaná „čtečka QR kódů“, která umí kód rozšifrovat a s pomocí internetu otevře konkrétní webovou stránku, na kterou kód odkazuje, v tomto případě online dotazník. „Tohoto je využíváno například v reklamních kampaních, které tištěné reklamy propojují s firemními weby a mobilními stránkami, v palubních letenkách, informovanosti o rychlém občerstvení či zviditelnění sebe sama při zakódování adresy profilu na sociální síti“ (QR-kody.cz, 2014).

6. ATRAKTIVITA MĚSTA OČIMA RUSKÝCH NÁVŠTĚVNÍKŮ A RESIDENTŮ

V této kapitole představuji samotnou empirickou část a podrobně hodnotím jednotlivé tematické bloky dotazníkového šetření.

6.1. STRUKTURA RESPONDENTŮ

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 69 respondentů. Údaje o respondentech jsem v dotazníku zjišťovala v posledním bloku dotazníku „údaje o respondentovi“. Rozdělení podle pohlaví bylo téměř vyrovnané, šetření se zúčastnilo 34 žen a 35 mužů. Jejich věkové složení je vyobrazeno v tabulce č. 1. Zajímala jsem se také, jaké je nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Vysokoškolsky vzdělaných bylo 74 % respondentů, základní vzdělání se týkalo pouze respondenta ve věkové kategorii do 18 let (viz tabulka č. 2). Relativně vysoký vzdělanostní statut Rusů navštěvujících Českou republiku zmiňoval již i Drbohlav a kol. (2001). Ze 17 středoškolsky vzdělaných se nacházelo celkem 11 respondentů ve věkové kategorii 18- 30 let a lze tedy předpokládat, že se jedná o stále studující.

Tabulka č. 1: Věkové složení respondentů

VĚKOVÁ KATEGORIE	POČET RESPONDENTŮ	PODÍL RESPONDENTŮ ¹⁶
Méně než 18	1	1,4 %
18-30	25	36,2 %
31-50	22	31,9 %
51-70	17	24,6 %
Více než 70	3	4,3 %
Nezodpovězeno	1	1,4 %

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

¹⁶ Podíl respondentů je vždy uváděn z celkového počtu (69) účastníků dotazníkového šetření.

Tabulka č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ	POČET RESPONDENTŮ	PODÍL RESPONDENTŮ
Základní	1	1 %
Střední	17	25 %
Vysoké	51	74 %
Nezodpovězeno	0	0 %

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

Nejvyšší podíl respondentů byl zaměstnán v prvních dvou nejvyšších kategoriích profesního zařazení, což činilo 43,5 % vysokoškolsky vzdělaných z celkového počtu respondentů (tabulka č. 3). Nezaměstnaní byli pouze 3 respondenti - jeden respondent nad 70 let, jeden pod 18 let, a pouze jeden nezaměstnaný respondent byl ve věku 31-50 let. Vzdělání v porovnání se zaměstnáním je uvedeno v tabulce č. 4. Z výše zmíněného vyplývá, že se jedná o relativně kvalifikovanou skupinu respondentů.

Tabulka č. 3: Profesní zařazení respondentů

PROFESNÍ ZAŘAZENÍ	POČET RESPONDENTŮ	PODÍL RESPONDENTŮ
Obchodník, reprezentant firmy, vedoucí pozice	17	25 %
Pracovník marketingu, služeb, obchodu	19	28 %
Administrativní pracovník	10	15 %
IT pracovník	2	3 %
Výroba, strojírenství	3	4 %
Student	13	19 %
Nepracuji	3	4 %
Nezodpovězeno	1	2 %

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

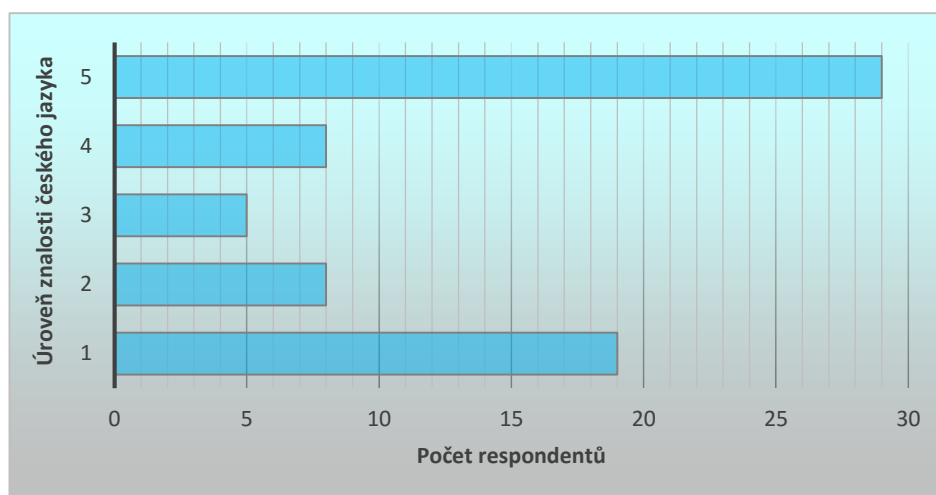
Tabulka č. 4: Profesní zařazení respondentů ve vztahu ke vzdělání

PROFESNÍ ZAŘAZENÍ	POČET	PODÍL	POČET	PODÍL
	RESPONDENTŮ S VŠ	RESPONDENTŮ S VŠ	RESPONDENTŮ S SŠ	RESPONDENTŮ S SŠ
Obchodník, reprezentant firmy, vedoucí pozice	14	20,3 %	3	4,3 %
Pracovník marketingu, služeb, obchodu	16	23,2 %	4	5,8 %
Administrativní pracovník	9	13 %	1	1,4 %
IT pracovník	2	2,9 %	0	0 %
Výroba, strojírenství	3	4,3 %	0	0 %
Student	4	5,8 %	8	11,6 %
Nepracují	2	2,9 %	1	1,4 %

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

V bloku „údaje o respondentovi“ jsem nakonec také zjišťovala jejich úroveň znalosti českého jazyka, na stupnici od jedné do pěti, přičemž 1 představovala velmi dobrou znalost a 5 velmi špatnou. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti a odpovědi jsou znázorněny v grafu č. 5. Nejčastějšími odpověďmi bylo hodnocení 5 - velmi špatná znalost (42 %) a 1 - velmi dobrá znalost českého jazyka (27 %). 13 respondentů s velmi dobrou znalostí jazyka si v Karlových Varech pronajímá či vlastní nemovitost, což je 68,4 % z celkového počtu 19 respondentů s velmi dobrou znalostí českého jazyka. 21 % respondentů s velmi dobrou znalostí českého jazyka zde má přátele či rodinu. Tuto otázku jsem pokládala za důležitou ve vztahu s případnými předsudky místních obyvatel. Domnívala jsem se, že by zde mohl být vztah s úrovní znalosti českého jazyka, chováním návštěvníků a residentů k místním a jejich přijetí místními. Tento předpoklad se mi ale nepotvrdil, jelikož pouze 11 respondentů (16 %) uvedlo nějakou špatnou zkušenost s majoritou. Z těchto 11 respondentů pouze 3 ohodnotili svou znalost českého jazyka známkou 3 nebo horší. Více o zkušenostech majority s minoritou zmiňuji v kapitole 6.4.

Graf č. 5: Úroveň znalosti českého jazyka účastníků dotazníkového šetření

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

Vycházela-li bych ze statistik ČSÚ (2016f), v roce 2015 se na území ČR nacházelo téměř 35 tisíc Rusů¹⁷, přičemž 43 % tvořili muži. V Karlových Varech se podle Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) 2011 nacházelo 46 % mužů a 51% žen ruské národnosti (ČSÚ 2014b in Klsák, 2014). Z tohoto pohledu se s podílem 51 % mužů ve svém šetření blížím podílu mužů ve městě podle dat ze SLDB 2011.

Oficiální statistiky věkové struktury Rusů v Karlových Varech jsou k dispozici pouze částečně, a to za občany Ruské federace pobývající na území města při SLDB 2011. Podle nich žilo ve městě 1881 ruských občanů, z toho 14 % dětí ve věku 0-14 let, 80 % představovaly osoby v produktivním věku (15-65 let) a 6 % byly zastoupeny osoby v postproduktivním věku (65 a více let; ČSÚ 2014b in Klsák, 2014). V mém dotazníkovém šetření je věková struktura rozdělena do 5 kategorií, a tudíž se data nemohou srovnávat s daty SLDB 2011, nicméně 94 % respondentů v dotazníkovém šetření provedeném v rámci předkládané bakalářské práce bylo ve věku 18-70 let, a proto by mohla být věková struktura vzorku podobná věkové struktuře Rusů v KV v roce 2011. Předpokládám, že Karlovy Vary jsou vyhledávány především účastníky léčebných pobytů (návštěvníky), tedy osobami staršími 50 let, které podle mého názoru ve městě převládají. Naopak ruští residenti v Karlových Varech jsou podle mého převážně ve věku do 50 let a jejich počet je nižší. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 61% osob starších 30 let a 39% osob mladších 30 let. Na základě statistik věkové struktury rezidentů a výše uvedené

¹⁷ Včetně cizinců s uděleným azylem či doplňkovou ochranou a vízem nad 90 dní (ČSÚ, 2016f).

úvahy o věkové struktuře ruských návštěvníků města se domnívám, že věková struktura respondentů dotazníkového šetření odpovídá předpokládané struktuře Rusů – rezidentů i návštěvníků – ve městě.

Klsák (2014) také uvádí 30% podíl vysokoškolsky vzdělaných Rusů v Karlových Varech. To se ale s mým vzorkem neshoduje, jelikož vysokoškolsky vzdělaných účastníků šetření bylo téměř 74 %.

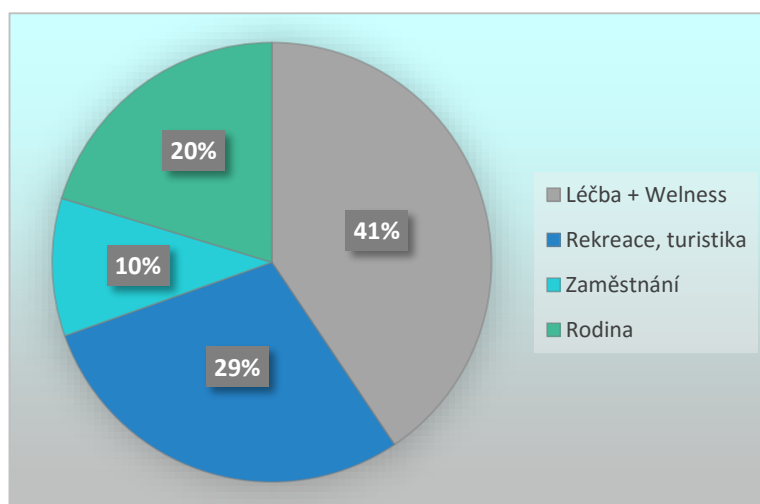
Vzhledem k nedostupnosti informací o struktuře všech ruských rezidentů a zvláště návštěvníků Karlových Varů není možné s jistotou zhodnotit, nakolik vzorek respondentů odráží strukturu celé populace. Vzorek tedy není zcela reprezentativní, přesto se ale podle věkové struktury a pohlaví příliš neliší od skupiny návštěvníků a rezidentů vyskytujících se reálně ve městě.

6.2. INFORMOVANOST O KARLOVÝCH VARECH

V tomto bloku otázek jsem se zajímala o to, jaké byly primární důvody příjezdu ruských návštěvníků a rezidentů do KV a jaké mají respondenti ve městě vazby na přátele či příbuzné ruské národnosti. Toto jsem pokládala za důležité, jelikož existence migračních sítí ovlivňuje návštěvnost a atraktivitu města pro danou skupinu účastníků migrace, ať už dočasné či trvalé. Předpokládala jsem, že by se tito účastníci mohli v šetření podělit o osobní nebo převzaté zkušenosti svých ruských příbuzných a známých a pomoci tak pochopit současnou atraktivitu města (kapitola 6.3.) pro tuto národnost.

Na první otázku: „Co Vás do KV primárně přivedlo“ odpověděli všichni respondenti. Podle předpokladu byla hlavním podnětem léčba a wellness (graf č. 6). Dále pak rekreace a turistika, na dalším místě rodina a v poslední řadě zaměstnání. Žádný z respondentů neuvedl jinou odpověď. Vzhledem k vysokému počtu roznesených dotazníků do ubytovacích, léčebných a restauračních zařízení a obchodů, výsledky odpovídají mému předpokladu primárního důvodu příjezdu respondentů do města.

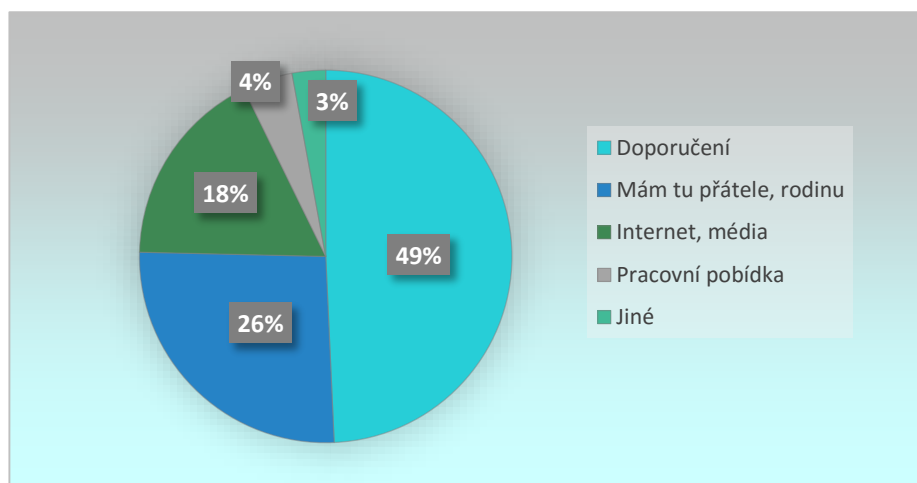
Graf č. 6: Podněty příchodu ruských návštěvníků a residentů do Karlových Varů

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

Odovědi respondentů na otázku zjišťující způsob, jakým se respondenti dozvěděli o Karlových Varech, poukazují na velký význam doporučení, které má na návštěvnost destinace velmi výrazný vliv (graf č. 7). Druhým významným aspektem jsou migrační sítě, a tedy přítomnost rodiny a přátel respondenta. Výrazný podíl informovanosti o KV připadá médiím a internetu. Jednou ze zajímavých odpovědí na tuto otázku bylo, že „o Karlových Varech vědí v Rusku všichni“, což jsem z osobní zkušenosti slyšela od Rusů i při svých cestách do zahraničí. Jednou z odpovědí byl také poukaz na cestu do KV, díky němuž respondent opětovně navštívil město, a to desetkrát za dvanáct let.

Graf č. 7: Informovanost respondentů o městě Karlovy Vary

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

V otázce č. 5 jsem se respondentů ptala, zdali mají známé či příbuzné, kteří KV navštívili nebo zde žijí. Předpokládala jsem vysokou provázanost vazeb respondentů s ostatními Rusy ve městě a na tomto postavila výzkum problematiky atraktivity města očima ruských návštěvníků a residentů. V této otázce jsem nechala respondenty v případě kladné odpovědi otevřeně vypsát počet ruských známých či příbuzných ve městě. Následně jsem vytvořila šest kategorií podle množství zmíněných osob (tabulka č. 5). Nezabývala jsem se skutečností, zdali známí či příbuzní respondentů v KV pobývají dočasně, trvale nebo město navštívili v minulosti a již se zde nezdržují, jelikož pro mě podstatná informace je, zdali a případně kolik osob v okruhu jednotlivých respondentů o Karlových Varech ví, a jak se o městě dozvěděli. Více o tomto v následující otázce.

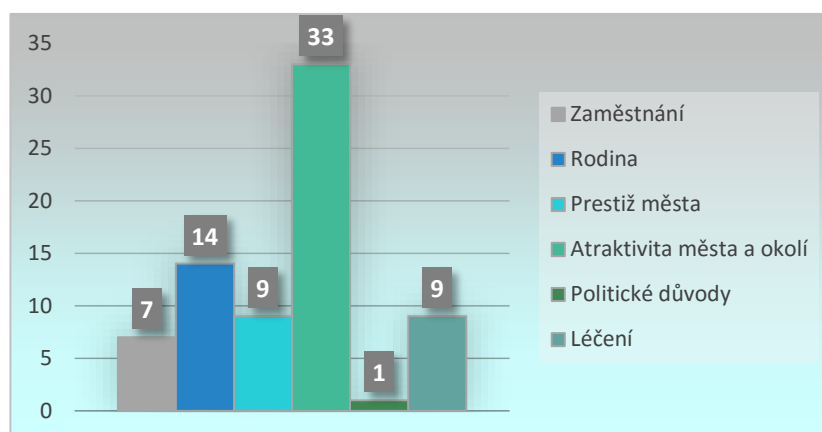
Tabulka č. 5: Počet známých či příbuzných, kteří město navštívili nebo zde žijí

POČET ZNÁMÝCH ČI PŘÍBUZNÝCH, KTEŘÍ MĚSTO NAVŠTÍVILI NEBO ZDE ŽIJÍ	POČET ODPOVĚDÍ	PODÍL RESPONDENTŮ
Ano, bez uvedení počtu	14	20,3 %
1-5	20	29 %
6-10	7	10,1 %
11-15	2	2,9 %
16-20	0	0 %
20 a více	6	8,7 %
Žádní známí ani příbuzní	16	23,2 %
Nezodpovězeno	4	5,8 %

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

V následující otázce jsem se ptala na důvody příjezdu známých či příbuzných respondentů do Karlových Varů (graf č. 8). Zde jsem respondentům, kteří mají v Karlových Varech příbuzné či známé, umožnila kombinaci odpovědí, tudíž hodnoty v grafu odpovídají počtu jednotlivých odpovědí, nikoliv respondentů. Nejčastějšími důvody byla zmiňována atraktivita města, přítomnost nebo návštěva rodiny, prestiž města a léčba. Odpovědi tak naznačují správnost předpokladu, že Karlovy Vary stále těží ze své prestiže, atraktivity a bohaté historie popsaných v kapitole (3.1.)

Graf č. 8: Důvody příjezdu známých či příbuzných respondentů do Karlových Varů

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

6.3. ATRAKTIVITA MĚSTA KARLOVY VARY

V předchozí kapitole jsem nastínila vazby ruských návštěvníků a residentů na své známé či příbuzné, jejich důvody pro návštěvu města a informovanost o KV. V tomto bloku jsem zjišťovala samotnou atraktivitu města očima ruských návštěvníků a residentů. Nejdříve jsem se ptala na současnou atraktivitu města, jak ji sami respondenti vnímají. Na otázku odpověděli všichni účastníci šetření, přičemž nejčastěji uváděli atraktivitu vysokou (45 % respondentů; tabulka č. 6). Ze tří čtvrtin se přitom jednalo o návštěvníky, kteří zde setrvávají méně než měsíc, zbytek představovali ruští residenti města (více o délce pobytu jednotlivých účastníků průzkumu v 6.4.). Naopak klesající atraktivitu uvedlo 29 % respondentů.

Předpokládala jsem souvislost vnímání úrovně atraktivity KV s délkou pobytu respondenta. Domnívala jsem se, že vysokou úroveň atraktivity budou vnímat spíše návštěvníci trávící zde pouze krátkou dobu pobytu. Naopak jsem očekávala, že klesající nebo nízkou atraktivitu budou vnímat residenti nebo dlouhodobí návštěvníci. To však i vzhledem k relativně nízkému počtu respondentů nelze s jistotou říci. Dále jsem předpokládala snižující se atraktivitu i zájem Rusů o město, nicméně to se výzkumem nepotvrdilo.

Tabulka č. 6: Rusy vnímaná úroveň atraktivity Karlových Varů ve vztahu k délce pobytu

ÚROVEŇ ATRAKTIVITY	POČET RESPONDENT Ů	PODÍL RESPONDENTŮ	PODÍL NÁVŠTĚVNÍKŮ ¹⁸ (délka pobytu do 1 měsíce)	PODÍL NÁVŠTĚVNÍKŮ (délka pobytu 1 měsíc až rok)	PODÍL NÁVŠTĚVNÍKŮ (žijí zde)
Vysoká	31	45 %	77,4 %	0 %	22,6 %
Klesající	20	29 %	65 %	10 %	25 %
Nízká	1	1 %	100 %	0 %	0 %
Nemohu posoudit	17	25 %	-	-	-

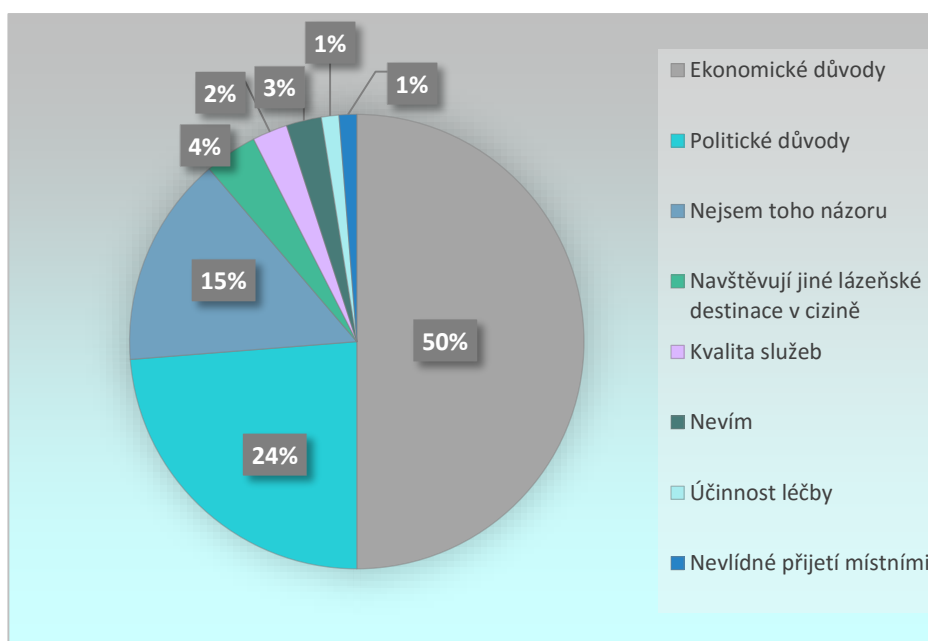
Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

Následovala otázka týkající se návštěvnosti města ¹⁹. Domnívala jsem se, že zaznamenaná klesající návštěvnost ruských hostů a opuštěné byty nejenom v lázeňském centru města má na svědomí snižující se atraktivita města pro Rusy. Na druhou stranu existují okolnosti odehrávající se nejenom v Rusku, ale i na Ukrajině (viz kapitola 4), které by rovněž mohly být jejich příčinou. Otázku jsem položila následovně: „Pokud jste názoru, že návštěvnost klesá, jaký je pro to podle Vás důvod“? V otázce bylo možno uvést více odpovědí a jejich souhrn je znázorněn v grafu č. 9. Na otázku neodpověděli 3 respondenti. Nejčastěji zmiňovanými příčinami snížení návštěvnosti byly podle respondentů ekonomické (50 %) a politické důvody (24 % odpovědí). Předpoklad z předchozích kapitol se tedy naplnil a porovnáme-li otázku atraktivity s návštěvností, polovina odpovědí respondentů poukazovala na snížení návštěvnosti z důvodů s atraktivitou nesouvisejících, a zároveň téměř polovina respondentů (45 %) považuje atraktivitu města za vysokou.

¹⁸ V této tabulce podíl návštěvníků vychází ze sloupce „počet respondentů“ a z řádku té konkrétní odpovědi úrovně atraktivity města.

¹⁹ Nutno rozlišovat atraktivitu a návštěvnost (více rozvedeno v kapitole 5).

Graf č. 9: Důvody klesající návštěvnosti KV podle ruských návštěvníků a residentů^{20 21}

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

Zajímalo mne také, zdali existuje nějaká jiná zahraniční destinace konkurující svou povahou Karlovým Varům, která by mohla „přetahovat“ návštěvníky na svou stranu. Podle konceptu životního cyklu destinace by mohla v KV nastat fáze stagnace, kdy destinace přestává být pro návštěvníky moderní a neposkytuje jim dostatečné množství atraktivit. Vzniklo by potenciální ohrožení cestovního ruchu destinace jako hlavního hospodářského odvětví. Snažila jsem se tedy ověřit mou domněnku zvyšujícího se zájmu Rusů o destinace, jako je například Monako, Řecko, Turecko, Maďarsko nebo Tchaj-wan. Uvádím destinace, o kterých jsem v novinových článcích četla jako o atraktivních pro ruskou klientelu (Monako) (Hospodářské noviny, 2014), finančně více dostupné destinace (Turecko, Maďarsko, Řecko) a potenciálně konkurenční destinaci s horkými prameny (Tchaj-wan). Výsledky jsou uvedeny v tabulce č. 7.

Na otázku: „Znáte nějakou jinou zahraniční destinaci, kterou byste mohl/a oblíbeností Vás či Vašich známých přirovnat ke KV?“ reagovalo 97 % respondentů, přičemž 57 % účastníků odpovědělo, že neznají. Jako nejoblíbenější destinace se zbývajícím 43 % Rusů jeví Řecko a

²⁰ Z důvodu možnosti kombinace odpovědí vycházely podíly úrovně návštěvnosti z celkového počtu 80 odpovědí.

²¹ Odpověď „Nejsem toho názoru“ zde představuje podíl respondentů, kteří si nemyslí, že návštěvnost KV klesá.

Maďarsko (tabulka č. 7), což by mohlo být způsobeno levnými nabídkami pobytu, které jsou výhodné pro Rusy nacházející se v současnosti v obtížné ekonomické situaci. Mezi další oblíbené destinace mezi dotazovanými Rusy patřilo Turecko (6 % odpovědí) a Tchaj-wan (5 %), Monako a Španělsko (po 2,5 % odpovědí). Dalšími uvedenými destinacemi, které se vyskytovaly v odpovědích po jedné, jsou: Mariánské Lázně, Paříž, Izrael, Švédsko, Černá Hora, Itálie, Slovinsko, Čína, Anglie, Bulharsko a Kanárské ostrovy. Na otázku neodpovědělo 45 % respondentů, z čehož soudím, že neznají žádnou destinaci oblíbeností Rusů podobnou Karlovým Varům. Jsem si vědoma toho, že destinace Karlovy Vary je zde stavěna do porovnání se státy, ale zajímala jsem se převážně o země, ve kterých by se místa podobná Karlovým Varům oblíbeností Rusy mohla nacházet. Respondentům jsem v této otázce dala možnost i volné odpovědi, abych získala relevantnější výsledky. Z těch vyplývá, že Rusové upřednostňují ekonomicky méně náročné země, co se cestovního ruchu týče. Z odpovědí nicméně nelze jednoznačně určit jakoukoliv zahraniční destinaci podobnou Karlovým Varům, která by mohla městu konkurovat.

Tabulka č. 7: Zahraniční destinace oblíbeností podobná KV podle účastníků dotazníkového šetření²²

DESTINACE	POČET RESPONDENTŮ	DESTINACE	POČET RESPONDENTŮ
Řecko	12	Francie	3
Maďarsko	8	Německo	3
Turecko	5	Monako	2
Tchaj-wan	4	Španělsko	2

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

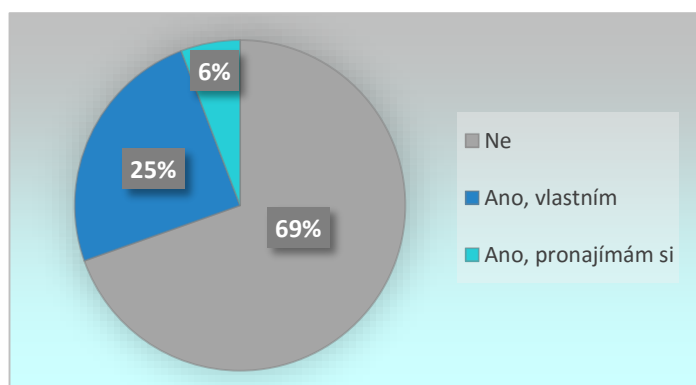
²² Celkem jsem získala 79 odpovědí, jelikož bylo povoleno v otázce uvést více destinací.

6.4. INFORMACE O POBYTU RESPONDENTŮ

Poslední blok otázek dotazníkového šetření jsem cílila na získání informací o pobytu jednotlivých respondentů a vztahu majority s minoritou. Zde se také vyskytovaly otázky otevřené zaměřující se na konkrétní zkušenosti ruských návštěvníků a residentů s místními obyvateli.

V první otázce tohoto bloku jsem se ptala, zdali respondenti vlastní či si pronajímají v KV byt, dům či pozemek. Zajímalo mne, jakou formou jsou zde ubytováni respondenti, kteří v následující otázce o délce jejich pobytu uvedou, že ve městě žijí. V první otázce tohoto bloku jsem se ptala, zdali respondenti vlastní či si pronajímají v KV byt, dům či pozemek. Zajímalo mne, jakou formou jsou zde ubytováni respondenti, kteří v následující otázce o délce jejich pobytu uvedou, že ve městě žijí. V Karlových Varech vlastní nebo si pronajímá nemovitost 21 respondentů (graf č. 10), z nichž 57 % zde v současné době žije a 43 % nikoliv. Z respondentů, kteří ve městě nyní nežijí, ale vlastní či pronajímají si zde nemovitost, se jich 67 % zdržuje ve městě pouze na týden či méně. Formy ubytování respondentů ve vztahu k délce jejich pobytu (tabulka č. 8) jsou překvapující, jelikož z průzkumu vyplynulo, že necelá čtvrtina respondentů vlastní v KV byt zde tráví týden či méně. Domnívám se, že by se mohlo jednat o druhé bydlení, nebo o uložení financí do nemovitosti nacházející se v blízkosti příbuzných či známých zde žijících.

Graf č. 10: Podíl jednotlivých odpovědí na otázku: „Vlastníte/pronajímáte si v KV nějakou nemovitost?“

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

Tabulka č. 8: Typ vlastnictví nemovitosti ve vztahu k délce pobytu²³

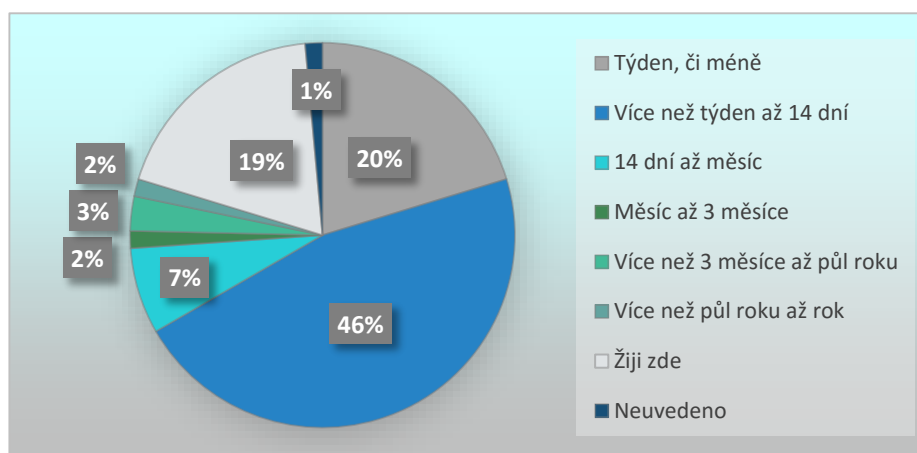
Formy ubytování	Délka pobytu						
	Týden, či méně	Více než týden až 14 dní	14 dní až měsíc	Měsíc až 3 měsíce	Více než 3 měsíce až půl roku	Více než půl roku až rok	Žiji zde
Vlastní	23,8 %	4,8 %	-	-	4,8 %	-	47,6 %
Pronájem	4,8 %	-	4,8 %	-	-	-	9,5 %

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

V Karlových Varech si vlastní či pronajímá nemovitost 21 respondentů, z nichž 57 % zde v současné době žije a 43 % nikoliv. Z respondentů, kteří ve městě nyní nežijí, ale vlastní či pronajímají si zde nemovitost, se jich 67 % zdržuje ve městě pouze na týden či méně. Podrobně jsou formy ubytování respondentů ve vztahu k délce pobytu rozepsány v tabulce č. 8.

Délka pobytu jednotlivých účastníků je znázorněna v grafu č. 11. Téměř polovina respondentů zde tráví více než týden až 14 dní, což je dle mého dáno typem pobytu, tedy léčebným, který vyžaduje delší dobu trvání. Respondentů, kteří zde žijí, bylo celkem 19 %.

Graf č. 11: Délka pobytu účastníků dotazníkového šetření v Karlových Varech

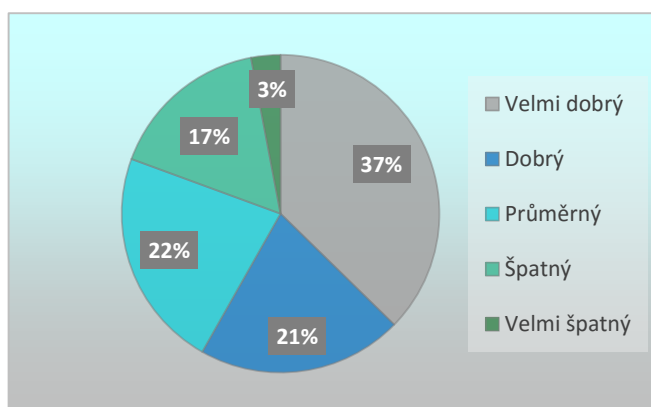
Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

Následně jsem zjišťovala názor respondentů na vztah ruské menšiny s majoritou. Položila jsem tedy otázku, jak hodnotí respondenti vztah českých obyvatel k ruské menšině a naopak jak hodnotí oni svůj vztah k místním. Ruští návštěvníci a residenty se vůči české

²³ Jedná se pouze o respondenty, kteří uvedli vlastnictví či pronájem nemovitosti v KV.

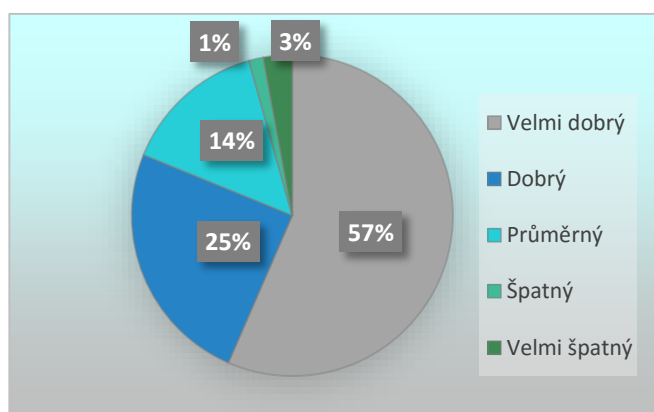
majoritě považují za tolerantnější, než je tomu naopak (grafy č. 12 a 13). Pozitivní vztah s majoritou, pokud bychom brali v úvahu známku č. 1 a 2, uvedlo 82 % respondentů. Vztah majority k Rusům ovšem pozitivně ohodnotilo pouze 58 % respondentů. Zde je nutno říci, že účastníci šetření vztah hodnotili subjektivně. Odpovědi by mohly být zkreslené, jelikož respondenti jsou si vědomi toho, že jsou pozorováni. V takových případech mohou často odpovídat tak, aby se jevíli v co nejlepším světle (Olecká, Ivanová, 2010).

Graf č. 12: Zhodnocení vztahu českých obyvatel k ruské menšině podle účastníků průzkumu

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

Graf č. 13: Zhodnocení vztahu Rusů k českým obyvatelům podle účastníků průzkumu

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

Jak jsem zmiňovala výše, ptala jsem se účastníků průzkumu na jejich kladné a záporné zkušenosti s místními. Žádnou negativní zkušenosti s majoritou nezažilo 55,1 % respondentů. Neodpovědělo 27,5 % respondentů, což může být způsobeno nulovou negativní zkušeností. Dohromady negativní zkušenost neuvědělo 82,6 % respondentů. Zbýlých 17,4 % Rusů se o své

zkušenosti podělilo v otevřené otázce a nejčastěji se vyskytovala v odpovědích silná nevráživost ze strany Čechů vůči Rusům. Historické události a jejich vliv na současné přijetí uvedlo více respondentů. Jednou z odpovědí například bylo, že: *„Nevraživost vůči Rusům přežívá pořád, Češi Rusku nikdy neodpustí ta dlouhá léta nadvlády (zvláště starší obyvatelé, ti dost často nadávají, i nahlas, že je to tady samej Rusák“*.

Pokud bychom mluvili o nenávistném chování ze strany Čechů, s tím se Rusové také v současnosti stále setkávají. Jeden z respondentů uvedl, že zažilo vícero Rusů: *„Nenávist vůči mé národnosti. Dokonce i na ZŠ od dětí, který to od rodičů měli vsugerované. Nebo dříve u Tržnice v KV byla zajímavá restaurace, která měla po všech vitrínách protiruské komentáře“*.

Dále Rusové zmiňují, že se setkávají i s předsudky vůči jejich národnosti, a to překvapivě zaznamenávají i od českých dětí: *„V Karlových Varech jsem vyrůstal, chodil do školky i škol. V období puberty jsem občas, například na trénincích sportu slyšel od jiných dětí nadávky apod.“*

Naposledy bych zmínila zkušenost respondenta, který tvrdí, že: *„Většinou to bylo tak, že lidé mě soudili jenom podle toho, že jsem Rus a rovnou mě za to odsuzovali. Důvod přesně nevím, protože jsem se s takovými lidmi nebavil. Možná to tak je kvůli tomu, co slyšeli od rodičů, nebo kamarádů. Možná kvůli tomu, že někteří Rusové, co do KV jezdili na dovolenou, se chovali podle nich arogantně/namyšleně. Ale takový lidi nejsou jen mezi Rusy“*.

Výše uvedené zkušenosti jsem získala od Rusů, kteří v Karlových Varech bydlí a ovládají český jazyk. Ruští návštěvníci uvádějí, že se s negativními zkušenostmi nesešli. To může být dáno tím, jak jsem již zmínila výše, že jsou v kontaktu převážně s lidmi profitujícími z jejich pobytu, ať už se jedná o pracovníky ubytovacích, restauračních či lázeňských zařízení nebo o pracovníky obchodů. V obchodech nacházejících se v lázeňské zóně, kde se tito hosté nejvíce pohybují, jsou často zaměstnání sami Rusové, kteří jsou k nim velice přátelští.

Následně přecházím ke zkušenostem kladným, které potvrdilo téměř 45 % respondentů. Nejčastějšími odpověďmi byla vstřícnost Čechů, ochota, společenská slušnost, dobrá komunikace, zdvořilost, pohostinnost pracovníků lázeňského zařízení, dobrý servis, příjemné prodavačky a milí sousedé. Některé kladné zkušenosti respondentů, kteří zde žijí dlouhodobě, uvádím níže:

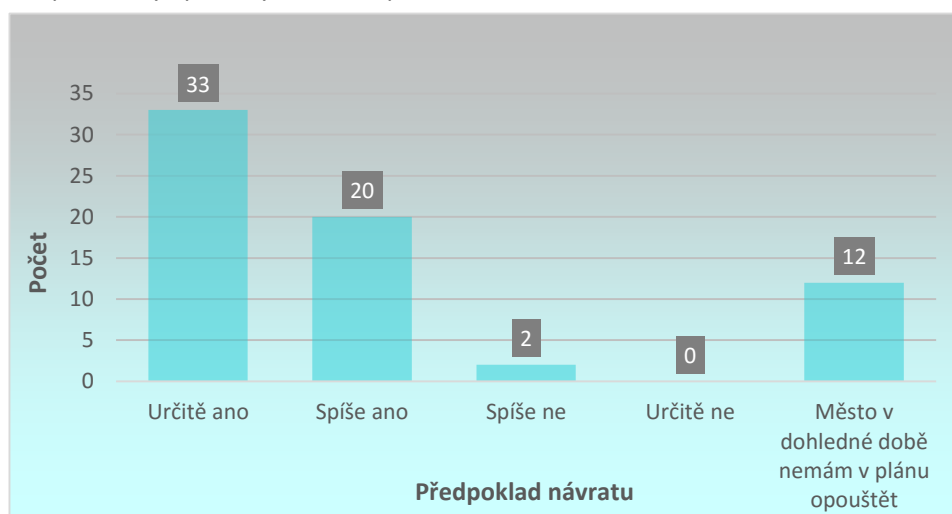
„Vzdělání lidí se většinou k Rusům chovají dobře, proto dobrých zkušeností je mnoho, dokonce i některé karlovarské Čechy považují za přátele“.

„Většina mých zkušeností jsou pozitivní. Hodně místních znám a hodně z nich jsou mí kamarádi“.

„Mám jich hodně, vlastně víc, než negativních. Neříkám, že jsem se s Rusy nebavil, ale převážně moji přátelé byli Češi, nebo i jiní cizinci“.

Nakonec jsem se ruských návštěvníků a residentů ptala, zdali uvažují o opětovném návratu do Karlových Varů po svém současném pobytu zde (graf č. 14). Přes ¾ respondentů město hodlá určitě nebo spíše ano opětovně navštívit. Karlovy Vary nemá v dohledné době v plánu opouštět 17,4 % respondentů. Pouze dva respondenti uvedli, že město opětovně spíše nemají v plánu navštívit. Z toho vyplývá, že město je Rusy velice oblíbené a nepřestává být pro ně atraktivní, a tudíž by město o tyto hosty v budoucnosti nemělo přicházet.

Graf č. 14: Předpokládaný opětovný návrat respondentů do KV²⁴

Zdroj: Dotazníkové šetření (2016)

Z grafu lze vyčíst velice překvapující výsledek, a to, že 76,8 % respondentů město hodlá určitě nebo spíše ano opětovně navštívit. Město v dohledné době nemá v plánu opouštět 17,4 % a pouze dva respondenti uvedli, že město opětovně spíše nemají v plánu navštívit.

²⁴ Na otázku neodpověděli dva respondenti.

7. ZÁVĚR

V této kapitole hodnotím výsledky výzkumu současné atraktivity Karlových Varů očima ruských návštěvníků a residentů. V úvodu práce jsem si položila čtyři výzkumné otázky:

- VO 1: Je pravda, že Rusové ztrácejí zájem o město Karlovy Vary? Pokud ano, je to způsobeno nízkou atraktivitou města, nedostatečnou kvalitou nabízených služeb či z jiných důvodů?
- VO 2: Co zapříčinilo snížení návštěvnosti ruské klientely v Karlových Varech a proč?
- VO 3: Existuje jiná zahraniční destinace, podobná městu Karlovy Vary, která by byla pro Rusy více atraktivní?
- VO 4: Jaké jsou podle Rusů vztahy ruské komunity s majoritou v Karlových Varech a mají Rusové negativní zkušenosti s adaptací mezi místní obyvatelé?

VO 1

Na počátku výzkumu jsem předpokládala snižující se atraktivitu Karlových Varů pro Rusy. Výsledky dotazníkového šetření však tento předpoklad nepotvrzují. Z výsledků výzkumu vyplývá, že téměř polovina respondentů vnímá atraktivitu města jako vysokou. Jedna čtvrtina respondentů atraktivitu nemohla posoudit a naopak téměř třetina respondentů uvedla atraktivitu klesající. Zde jsem předpokládala, že klesající atraktivitu budou vnímat spíše ruští residenti, ale pouze čtvrtina respondentů, kteří označili atraktivitu za klesající, zde žije déle než 1 rok. Ze vzorku toto tedy nelze jednoznačně prokázat. Na druhou stranu vnímání Karlových Varů jako města s vysokou atraktivitu jsem očekávala od návštěvníků. Tento předpoklad se potvrdil, jelikož tak odpovědělo téměř 80 % respondentů, kteří zde tráví pobyt do 1 měsíce.

Pokládám si otázku, zdali je atraktivita města skutečně vysoká nebo ji tak vnímají pouze krátkodobí návštěvníci, zatímco residenti a dlouhodobí návštěvníci vidí problematiku více realisticky. Na druhou stranu může být tato skupina respondentů ovlivněna dlouhodobým pobytem ve městě, jelikož jsou vystavováni hlubšímu kontaktu s místními, kteří ne vždy ruskou menšinu přijímají vlídně. Pozitivní vztah Čechů k Rusům zmiňují převážně respondenti, kteří

jsou zde za účelem rekreace či léčení (více o tomto v práci dále), ale ti se setkávají v největší míře s osobami, kteří z jejich pobytu profitují, tudíž se k nim chovají velice vstřícně. To by mohlo být ale předmětem dalšího zkoumání.

Klesající atraktivitu města vnímá více než třetina zde déle setrvávajících Rusů (1 měsíc a více). Mohlo by být z důvodu, že si na město zvykli a mohly by je zajímat jiné, pro ně neobjevené destinace. Dále pak osoby zde déle setrvávající mohou být od reálného dění v Rusku odstřiženi a atraktivitu mohou vnímat jinak, než Rusové z „venku“.

Ztráta zájmu Rusů o město z důvodu nízké kvality služeb se také neprokázala. Nízkou či zhoršující se kvalitou služeb vnímá pouze minimum účastníků dotazníkového šetření.

VO 2

Na snížení návštěvnosti ruské klientely v Karlových Varech má dle výzkumu jednoznačný vliv současná politická a ekonomická situace v Rusku a na Ukrajině, protiruské sankce západních zemí a odpověď Ruska na tyto sankce. 74 % respondentů uvedlo jako důvod klesající návštěvnosti ekonomické a politické důvody. Ruští obyvatelé mají od státu doporučeno necestovat do zemí Evropské unie a někteří to mají přímo zakázáno. Dále pak neproplácení léčebných pobytů ruských pacientů ruskými pojišťovkami se jistě velkou měrou odrazilo na návštěvnosti Karlových Varů. Nesmím opomenout zmínit jeden z nejvýznamnějších důvodů úbytku ruských hostů, a to pád ceny rublu, který Rusy značně omezuje ve vycestování do zahraničí a činí jejich pobyt zde až dvakrát dražší (Zábranský, 2016). Atraktivita města tedy dle mého výzkumu nemá vliv na snižující se návštěvnost Rusy ani s ní nesouvisí.

VO 3

Z odpovědí respondentů nelze říci, že by Karlovým Varům svým charakterem a oblíbeností ruské klientely konkurovala jiná zahraniční destinace. Spíše můžeme mluvit o existenci určitých preferovaných destinací, které jsou v současné době oblíbenými z důvodu finanční dostupnosti. Těmito destinacemi jsou maďarské lázně, Řecko a Turecko. Můj předpoklad preference západních států, jako například Monaka, se neprokázal. Podle výzkumu není tedy pravda, že by Rusové ztráceli zájem o Karlovy Vary z důvodu zájmu o jiné destinace.

VO 4

Otázkou česko-ruských vztahů se zabývali další autoři, jako například Čepelák (2010). Chtěla jsem ale do problematiky proniknout z druhého pohledu, a to očima ruských návštěvníků a residentů. Ptala jsem se jich tedy, jaké jsou jejich zkušenosti s místními, popřípadě jaké. Zde jsem předpokládala nevraživost místních vůči Rusům, což se v mém šetření prokázalo. Téměř všichni zde dlouhodobě žijící respondenti uvádějí negativní zkušenosti hraničící s nesnášenlivostí vůči této skupině. Na druhou stranu uvádějí, že takových zkušeností mají velice málo, a ty dobré nad nimi výrazně převažují. V otázce hodnocení vztahu k místním obyvatelům ze strany Rusů a vztahu místních k Rusům dominoval kladnější vztah ze strany ruské.

Hlavní metodou výzkumu bylo dotazníkové šetření. Pro výzkum současné atraktivity Karlových Varů byla tato metoda vhodná a velmi přínosná, jelikož bylo snadné dotazníky distribuovat mezi velké množství ruských návštěvníků a residentů. Dotazníkové šetření získalo značné množství cenných informací vedoucích k odpovědím na úvodní výzkumné otázky.

Závěrem lze tedy říci, že podle provedeného výzkumu atraktivita Karlových Varů pro ruskou klientelu neklesá, pouze současná geopolitická situace brzdí ruské účastníky cestovního ruchu v návštěvnosti zahraničních destinací, což se dotýká také Karlových Varů. Atraktivita města nemá na současnou klesající návštěvnost města Rusy vliv. Považuji za nutné zmínit, že Češi a Rusové jsou velmi odlišné národnosti, které pojí nepřiliš kladná historie, což má jistě na česko-ruský vztah značný vliv. Na druhou stranu nastupuje nová generace, která může mít odlišný pohled na věc a takzvaně „čistý stůl“. Nesnášenlivé postoje a názory vůči Rusům by mohly ze strany místních postupně odeznívat, samozřejmě i za předpokladu změny postoje některých Rusů vůči Čechům. Je otázkou, jaký bude následující vývoj situace v Rusku a na Ukrajině. Pokud by se ale do budoucna situace uklidnila, mohli bychom pravděpodobně předpokládat opětovné zvýšení návštěvnosti ruské klientely do města. Karlovy Vary se nepotýkají s úbytkem hostů, ale spíše zaznamenávají zvyšující se příliv asijských turistů i turistů z ostatních zemí. V těchto zemích spatřuji velký potenciál v přílivu financí a bylo by vhodné se zamyslet, v rámci propagace destinace, nad způsoby informovanosti cizinců o vysoké kvalitě služeb a prostředí, podle mého stále nepřiliš velké známosti Karlových Varů ve světě. Zároveň

si uvědomuji, že případný značný příliv sezónních turistů by mohl být pro město, jeho obyvatele i životní prostředí spíše negativním faktorem.

Úplným závěrem si pokládám otázku, zdali tedy nahradí Asiaté v Karlových Varech Rusy, stejně tak jako Rusové nahradili v minulosti Němce? Nebo nastává zlom, kdy by se lázeňské centrum mohlo opět „uvolnit“ cenově i funkčně českým obyvatelům? To už je ale otázkou budoucího vývoje a námětem pro výzkum dalších výzkumníků.

8. SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

- BOGUE, D. J. (1952): A Methodological Study of Migration and Labor Mobility in Michigan and Ohio in 1947. Scripps Foundation, Miami University, Oxford, Ohio, 100 s.
- BONTJE, M. 2004: Facing the challenge of shrinking cities in East Germany: The case of Leipzig. *GeoJournal*, 61, č. 1, s. 13-21.
- CONGDON, P. (2010): Random-effects models for migration attractivity and retentivity: a Bayesian methodology. *Journal of the Royal Statistical Society. Series A (Statistics in Society)*, 173, č. 4, s. 755-774.
- ČEPELÁK, V. (2010): Rusové v Karlových Varech očima místních obyvatel. *Lidé města. = Urban People*, 12, č. 3, s. 589-608.
- DEMUTH, A. (2000): Some Conceptual Thoughts on Migration Research. In: AGOZINO, B. (ed.): Theoretical and Methodological Issues in Migration Research. Ashgate Publishing Ltd., Aldershot, s. 21-58.
- d'HAUTESERRE, A.-M. (2015): Affect theory and the attractivity of destinations. *Annals of Tourism Research*, 55, s. 77-89.
- DRBOHLAV, D. (2001): Mezinárodní migrace obyvatelstva–pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů). In ŠIŠKOVÁ, T. a kol. Menšiny a migranti v České republice, s. 17-30.
- DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. (2007): Reflexe migračních teorií. *Geografie*. In *Sborník České geografické společnosti*, 112, č. 2, s. 125–141.
- DUFEK, J. (2014): Vývoj lázeňství v Karlových Varech po roce 1989. Bakalářská práce. Vysoká škola hotelová v Praze 8, spol. s.r.o, Katedra Hotelnictví, Praha, 59 s.
- DUNAJ, M. (2015): Ekonomické sankce vůči Rusku a jejich právní dopad. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra mezinárodního a evropského práva, Brno, 53 s.
- DUŠÁKOVÁ, K. (2008): Atraktivita turistické destinace. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta managementu v Jindřichově Hradci, Katedra managementu veřejného sektoru, Lišov, 109 s.
- ESSERS, C., TEDMANSON, D. (2014): Upsetting 'Others' in the Netherlands: Narratives of Muslim Turkish Migrant Businesswomen at the Crossroads of Ethnicity, Gender and Religion. *Gender, Work and Organization*, 21, č. 4, s. 353-367.
- FIALOVÁ, D. (2012a): Cena za cestovní ruch: přínosy versus ztráty. Výukový a metodický text, P3K, 59 s.

- FIALOVÁ, D. (2015): Rub a líc turistické přitažlivosti. *Geografické rozhledy*, 24, č. 4, s. 8-9.
- CHANG, I.-Ch., LIU, Ch.-Ch., CHEN, K. (2014): The push, pull and mooring effects in virtual migration for social networking sites. *Information Systems Journal*, 24, č. 4, s. 323-346.
- JANÍČKO (2012): Pražští Rusové. *Naše společnost*, 2, s. 3-9.
- KABOURKOVÁ, M. (2012): Dopady celosvětové finanční a hospodářské krize na cestovní ruch a lázeňství v Karlových Varech. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, Katedra financí a účetnictví, Plzeň, 61 s.
- KLSÁK, A. (2014): Etnická rezidenční diferenciacie Karlových Varů: cizinci a lázeňské centrum
- LEE, E. S. (1969): A Theory of Migration. In: Jackson, J. A. (ed.): *Migration*. Cambridge University Press, London, Cambridge.
- LEE, Ch.-F. (2009): A Study of Destination Attractiveness through Domestic Visitors' Perspectives: The Case of Taiwan's Hot Springs Tourism Sector. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 14, č. 1, s. 17-38.
- LEGER, C., BALCH, Ch., ESSEX, S. (2016): Understanding the Planning Challenges of Brownfield Development in Coastal Urban Areas of England. *Planning Practice & Research*, 31, č. 2, s. 119-131.
- NOVOTNÁ, M. (2008): Lázeňství v České republice. Diplomová práce, Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní, Pardubice, 112 s.
- OLECKÁ, I., IVANOVÁ, K. (2010): Metodologie vědecko-výzkumné činnosti. Moravská vysoká škola Olomouc, 44 s.
- PÁSKOVÁ, M. (2008): Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. 297 s.
- PETERSEN, W. (1970): A General Typology of Migration. In: Jansen, C. J. (ed.): *Readings in the Sociology of Migration*. Pergamon Press, Oxford, pp. 49-67.
- RAVENSTEIN, E. (1885): The laws of migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48, č. 2, s. 167–235.
- RUMPEL, P., SLACH, O.: Je Ostrava „smršťujícím se městem“? *Sociologický Časopis*, Monotematické číslo Časoprostorové modely chování a denní mobilita v měnícím se urbánním prostředí, 48, č. 5, s. 859-878.
- ŠVEHLOVÁ, D. (2014): Predikce vývoje lázeňství v Karlovarském kraji. Diplomová práce. Vysoká škola hotelová v Praze 8, spol. s r. o., Katedra marketingu a mediálních komunikací, Praha, 90 s.

- VYSTOUPIL, J. (2008): Geografie cestovního ruchu. In: Toušek, V., Kunc., J., Vystoupil, J., eds.: Ekonomická a sociální geografie. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, s. 295-332.
- ZELENKA, J. (2012): Únosná kapacita v cestovním ruchu. *Czech Journal of Tourism*, 1, č. 2, s. 114-134.

8.1. SEZNAM INTERNETOVÝCH A DALŠÍCH ZDROJŮ

- AKTUÁLNĚ.cz (2013): Hvězdy na MFF Karlovy Vary: Kdo navštívil festival [online]. [cit. 6. 6. 2016]. Dostupné z: <http://magazin.aktualne.cz/hvezdy-na-mff-karlovy-vary-kttere-osobnosti-navstiv/r~i:gallery:31039/>.
- BROŽ, J. (2014): Rusové vymění rubly za dolary a nacpou je do matrací, míní ekonom [online]. [cit. 4. 6. 2016]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/analytik-pad-rublu-uskodi-importerum-a-muze-postihnout-i-evropsky-financni-sektor-geu-/eko-zahranicni.aspx?c=A141216_153807_eko-zahranicni_ozr.
- ČSÚ (2005): Cizinci: Přehledy. [online]. [cit. 1. 6. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/ciz_prehledy-01702.
- ČSÚ (2015a): Cestovní ruch [online]. [cit. 1. 6. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xk/cestovni_ruch-xk.
- ČSÚ (2015b): Charakteristika Karlovarského kraje [online]. [cit. 21. 6. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xk/charakteristika_karlovarskeho_kraje.
- ČSÚ (2016a): Vývoj počtu obyvatel v obcích Karlovarského kraje v letech 1991–2015 [online]. [cit. 27.5.2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xk/vyvoj-poctu-obyvatel-v-obcich-karlovarskeho-kraje-v-letech-19912015>
- ČSÚ (2016b): Mezikrajské srovnání ČR [online]. [cit. 27.5.2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11244/17816755/33008415q4b1.pdf/205f32ce-24ac-48ff-9d49-8dec29ed64a9?version=1.1>.
- ČSÚ (2016c): Hosté a přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních podle zemí [online]. [cit. 4.6.2016]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&zo=N&pvo=CRU04&verze=-1&z=T&f=TABULKA&nahled=N&sp=N&skupId=1006&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_null_null_&katalog=31743&pvo=CRU04&str=v222&c=v3~8__RP2015&u=v222__VU_ZEMI__100__3051#w= .
- ČSÚ (2016d): Hosté a přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních [online]. [cit. 4. 6. 2016]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&zo=N&pvo=CRU04&verze=-1&z=T&f=TABULKA&nahled=N&sp=N&skupId=1006&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_null_null_&katalog=31743&pvo=CRU04&str=v222&c=v3~8__RP2015&u=v222__VU_ZEMI__100__3051#w= .

objekt&zo=N&pvo=CRU03a&verze=-
1&z=T&f=TABULKA&nahled=N&sp=N&skupId=1330&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~
_null_null_&katalog=31743&pvo=CRU03a&str=v291&u=v291__VUZEMI__65__4103.

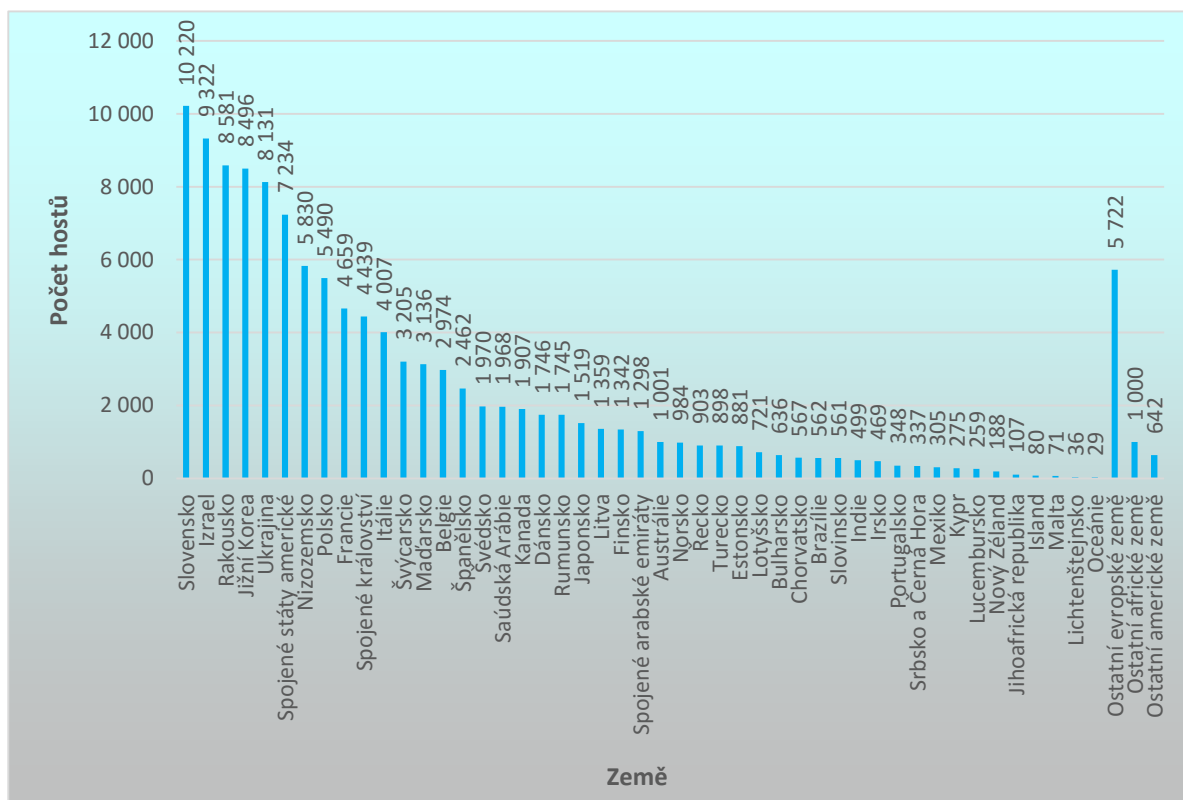
- ČSÚ (2016e): Dlouhodobý vývoj Karlovarského kraje v letech 2000–2014 [online]. [cit. 21.6.2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11244/17816755/330083150102.pdf/f5206195-69aa-4ee2-9437-f6afcec2afcc?version=1.5>.
- ČSÚ (2016f): Cizinci podle státního občanství a pohlaví k 31. 12. [cit. 25.6.2016]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CIZ08&z=T&f=TABULKA&verze=-1&nahled=N&sp=N&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_null_null_&zo=N&katalog=31032&str=v899#w=.
- ČTK (2014): Rubl dál padá, Rusové nakupují dolary [online]. [cit. 4. 6. 2016]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/rubl-dal-pada-rusove-nakupuji-dolary-1137983>.
- ČTK (2015): Svět si připomíná oběti MH17 uprostřed vzájemného obviňování [online]. [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/svet-si-pripomina-obeti-mh17-uprostred-vzajemneho-obvinovani/1238760>.
- DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ (2016): Dotazníkové šetření současné atraktivity Karlových Varů očima ruských návštěvníků a residentů.
- DRBOHLAV, D., LUPTÁK, M., JANSKÁ, E., BOHUSLAVOVÁ, J. (2001): Ruská komunita v České republice [online]. [cit. 1. 6. 2016]. Dostupné z: http://cizinci.cz/repository/2266/file/ruska_komunita.pdf.
- FIALOVÁ, D. (2012b): Dualizace společnosti v rozvíjející se turistické destinaci: případová studie Lipno nad Vltavou [online]. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. Dostupné z: http://dutch-villages.mup.cz/files/Lipno_Dualizace_Fialova.pptx.
- GALLISTL, V. (2014): Volný pád rublu [online]. [cit. 4. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.euro.cz/archiv/volny-pad-rublu-1129592>.
- GLOBAL BLUE (2014): Ruská turistika do Západní Evropy zažívá boom [online]. [cit. 4. 6. 2016]. Dostupné z: http://business.globalblue.com/cz_sl/news-archive/article267943.ece.
- HOSPODÁŘSKÉ-NOVINY.cz (2014): Nejbohatší Rusové přestávají kvůli sankcím létat do svých oblíbených evropských letovisek. [online]. [cit. 24. 6. 2016]. <http://byznys.ihned.cz/c1-62789790-nejbohatsi-rusove-prestavaji-kvuli-sankcim-letat-do-svych-oblibenych-evropskych-letovisek>.

- KARLOVY-VARY.cz (2011): Historie a současnost Karlových Varů [online]. [cit. 4. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.karlovy-vary.cz/cz/o-karlovych-varech/historie-a-soucasnost>.
- KARLOVY-VARY.cz (2014): Lázně nabírají směr do UNESCO. [online]. [cit. 24. 6. 2016]. Dostupné z: <https://www.karlovyvary.cz/cs/lazne-nabiraji-smer-do-unesco>.
- KARLOVY-VARY.cz (2016): Co se zde léčí [online]. [cit. 1. 6. 2016]. Dostupné z: <https://www.karlovyvary.cz/cs/co-se-zde-leci>.
- KVIFF (2016): Hvězdy ve Varech [online]. [cit. 1. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.kviff.com/cs/o-festivalu/hvezdy-ve-varech>.
- LETIŠTĚ (2016): Provozní výkony letiště [online]. [cit. 1. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.airport-k-vary.cz/cs/statistika-vykonu/>.
- LETUŠKA.cz (2016): Výhody nízkonákladových letenek [online]. [cit. 21. 6. 2016]. Dostupné z: <https://www.letuska.cz/#!/magazin/tipy-letusky/s-kym-letet-pokud-vas-bavi-nizkonakladove-letenky>.
- QR-KODY.cz (2014): CO JE QR KÓD? [online]. [cit. 18. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.qr-kody.cz/qr-kod>.
- TRLIFAJOVÁ, L., (2015): Karlovy Vary. Město, kde každý chytrý Čech má svého Rusa [online]. [cit. 15. 4. 2016]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/karlovy-vary-mesto-kde-kazdy-chytry-cech-ma-sveho-rusa>.
- ZÁBRANSKÝ, R. (2016): Rozhovor s obchodním a marketingovým zástupcem Letiště Karlovy Vary s.r.o., Radkem Zábranským, MSc, MBA.
- ZEDNÍK, V. (2014): Zájem Rusů o Karlovy Vary upadá, v lázeňství přibývá nezaměstnaných [online]. [cit. 15. 4. 2016]. Dostupné z: http://vary.idnes.cz/nezamestnanost-v-karlovych-varech-dtl-/vary-zpravy.aspx?c=A140620_2075350_vary-zpravy_mav.

PŘÍLOHY

Příloha A

Graf A1: Přehled počtu hostů HUZ Karlovarského kraje podle zemí v roce 2015

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ (2016c)